

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 12

ASIA:

Talinnassa olevan lähetysten raportti n:o 1.

Ministeri Flynninen

4/1 1936.

Talinnassa, tammik. 4 p. 1936.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

No. 13.

10/1 - 36
Ulkoasiainministeriölle,

3 / 215 Sal. D -36.

5 | C12

Saan kunnioittaen oheisena lähettää Ministeriölle Tallinnan Lähetystön tiedoituksen no. 1, mikä käsittelee

Viron sisäpolitiikan joutumista uuteen vaiheeseen.

Ministeri:

P. Rymin

Tallinna SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 1.

Tallinna ssa 4 p:nä tammi-kuuta 19 36.

ULKOAI MINIST	
3	215 Sal. 36.
10/1-36	2
5	012

Asia: Viron sisäpolitiikka joutu-
massa uuteen vaiheeseen.

Viron siirtyminen uuteen vuoteen on tapahtunut tavallan uuden poliittisen elämän merkeissä. Uuden vuoden yönä, vanhan vuoden viimeisillä hetkillä, on riigivanem Päts pitänyt upseerikasinolla Viron kansalle osoitetun, radioidun ohjelmapuheen, joka kaikessa ylimalkaisuudessaankin ennustaa uutta etappia Viron poliittiseen elämään ja nimenomaan sen vaikeaksi käyneeseen taisteluun sopivasta valtiosäännöstä.

Esitettyään tässä puheessaan (jonka yksityiskohtainen esilöustus sisältyy Lähetystön lehtiselostukseen no. 1) katsauksen Viron taloudelliseen tilaan ja viime vuoden tapahtumiin, missä yhteydessä hiljan paljastunut vallankaappaushanke, jonka kautta "kansamme silmät nyt ovat avautuneet", sai ankaran arvostelun, riigivanem ilmoitti, että hallitus aikoo nyt "ryhtyä täyttämään lupustaan" ja vetoaa siinä mielessä Viron kansaan. Tämän ratkaistavaksi asetetaan vielä ensi helmikuun kuussa kansanäänestyksen kautta kysymys: haluaako Viron kansa uutta edustuslaitosta vai ei? Myönteinen vastaus kysymykseen merkitsee sanalla hallitukselle valtuutusta kutsua koolle kansalliskokous (rahvuskogu), joka vapaasti saa päättää vastaaisesta valtiosäännöstä ja hyväksyä sen sopivaksi katsomassaan muodossa. Kansalliskokouksen on saatava työskennellä va-

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi
3) Ei ulkomaadustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaadustuksen tiedoituksiin, mutta]:

Tavallinen.

paasti, "joskin sen tietenkkin on otettava huomioon ne vaatimukset ja katsomukset, joita kansalla valtiollisista järjestelmistä nyt on osoittautunut olevan."

Kansalliskokous on riigivaneman sanain mukaan kokoonpantava kahdesta "osasta". "Ensimmäisen osan" - riigivanem näytti puheessaan karttavan kamari-sanaa - joka olisi "suoranainen kansanedustus," muodostavat tällöin vaalipiirittain enemmistövaalilla valitut edustajat. "Toinen osa" rakentuu taas korporativiselle pohjalle, s.o. ammattiedustukseen, jotapaitsi siihen tulevat kuulumaan kunnallishallintojen, kirkon, yliopiston, korkeimman tuomioistuimen, sotalaitoksen, suojeluskunnan ja "julkisen elämän" edustajat. Kumpikin osa tulisi tekemään työtään erikseen, mutta "määrätyissä tapauksissa, jolloin olisi selvittävä erimielisyyksistä, yhdistyneinä ja yhdessä äänestäen."

Hallitus oli riigivaneman sanain mukaan valmis jättämään valtiosääntökysymyksen kansalliskokouksen vapaaseen ratkaisuun ja antamaan myös takeet ratkaisun voimaansaattamisesta. "Minä, ylipääällikkö ja tasavallan hallitus voimme vanhan vuoden iltana ja uuden vuoden sisäänastuessa antaa teille varman ja juhlallisen vakuutuksen, että perustuslaki, joka kansan tahdosta astuu voimaan, toteutetaan oikein ja että tämän perustuslain suhteen toimitaan siten kuin kansa ilmaisee toivovansa."

Olen usein kuullut nykyisen riigivaneman puhuvan, milloin riigikogussa, milloin erilaatuissa juhlatilaisuuksissa, ja olen omalta osaltani valmis yhtymään siihen varsin yleiseen käsitykseen, että hän on Viron parhaita puhujia, ennenkaikkea selvänainen ja loogillinen. Mutta tällä kertaa teki hänen puheensa - sitä tosin radiossa ilkeältäisesti häirittiinkin, "vapsien" toimesta, kuten yleisesti otaksutaan - jossain määrin hajanaisen ja, kuten jo aikaisemmin olen maininnut, ylimalkaisen vaikutuksen. Jonkunmoisena todisteena tästä katson olevan syytä mainita, että "Centumissa", missä Tallinnan "piirit" tavannukaisesti olivat koolla ja missä aikaisempina vuosina myös sekä riigivanem että hallitus ovat olleet uutta vuotta vastaanottamassa, saattoi kuulua puheen sisällöstä lausuttavan hyvinkin eriäviä käsityksiä ja mielipiteitä. Lohduttauduttiin lopuksi sillä, että "selviäähän se myöhemmin."

Huolellisesti luettuna antaa puhe epäilemättä selvemmän käsityksen siitä, mitä sillä on tahdettu sanoa. Samalla ei voi kuitenkaan olla toteamatta, että sille, joka viime vuoden aikana on saanut kuulla riigivaneman ja pääministeri Benpahn puheita ja joka lisäksi muita teitä on saanut tietoja hallituksen suunnitelmista (viittaa tässä suhteessa Lähetystön raporttiin no. 17) puhe ei tarjoa paljoakaan positiivisesti uutta. Uutta on tässä mielessä oikeastaan se, että valtiosäännön muuttaminen pannaan alulle kansanäänestyksellä ja sitäpaitsi ilman yksityiskohtaista muutosehdotusta - näihin asti on äänestetty voimassaolevan valtiosäännön ja lopullisessa muodossa olevan muutosehdotuksen välillä - sekä että tämän äänestyksen ajankohta määrätään, joskin hieman ylimalkaisesti. Hallitus ei nähtävästi viimeainitussa suhteessa ole tahtonut ehdottomasti sitoa käsiään, joskin se kuulemani mukaan pitää sopivampana, että äänestys tapahtuu kohta itsenäisyyspäivän jälkeen, helmikuun viimeisinä päivinä.

Riigivaneman puhetta tarkastaessa ei voi olla kiinnittämättä huomiota samalla sen negatiiviseen puoleen, mihin saattaa kätkeytyä vastaisten valtiosääntötaistelujen siemen. Puheesta päättäen näyttää nim. siltä, että hallitus, joka näihin asti on järjestelmällisesti alleviivannut toimenpidettensä lakipohjaisuutta, on nyt luopunut ajatuksesta toteuttaa valtiomuutouduksensa täysin laillisessa järjestyksessä. Voimassaolevan valtiosäännön määräys, että kansanäänestysehdotus on jätettävä riigikogulle ja julaistava tämän toimesta, sivuutetaan puheessa vaihtololla. Mitä taas tulee kansanäänestyksen toimeenpanolle asetettuun määräaikaan, 3 kuukautta ehdotuksen esillepanosta, supistetaan se mielivaltaisesti, koska "emme voi käydä tavallista tietä ja ottaa huomioon niitä määräaikoja, jotka tavallisissa oloissa on asetettu kansanäänestystä varten." Niinikään ei puheesta löydy mitään merkkejä siitä, että suojelustila kansalaisvapauksia rajoittavine määräyksineen kansanäänestyksen tai sitä mahdollisesti seuraavien vaalien edellä tai edes niiden ajaksi lakkautettaisiin.

Yleinen mielipide, sikäli kun sellaisesta Virossa nyky-

ään voi saada mitään selvää, näyttää ottaneen mielenkiinnolla, ehkäpä pääasiallisesti myönteisestikin, riigivaneman puheen vastaan. Katsotaan, että siinä on joka tapauksessa osoitettu tie nykyistä normaalisempiin ja terveempiin valtiollisiin oloihin ja lisäksi ehkä ainoa, joka nykyoloissa, voimasuhteisiin katsoen, on mahdollinen. Mutta mitä ajattelee siitä varsinainen rahvas? Saa-daanko kansanjoukot ottamaan osaa äänestykseen, jossa voidaan sanoa eräiden valtiosäännön säästösten tulleen syrjäytetyiksi? Ja mikä on oleva tämän äänestyksen tulos?

Hallituksen taholla näyttää vallitsevan selvä optimis-mi ja siellä lasketaan myönteiseen tulokseen. "Uskon, että kun me astumme tällä lakiehdotuksella kansan eteen, niin se yksi-mielisyys, luja tahto ja luottamus kansamme tulevaisuuteen, mit-kä nykyisin ilmenevät kaikkialta maalta pääkaupunkiin saapuneis-sa sadoissa kirjelmissä ja sähkösanomissa, tulevat esiin, ja et-tä tämä lakiehdotus astuu voimaan", lausui riigivanem puheensa lopulla ja samaan suuntaan kävivät hänen sanansa seuraavana päi-vänä, jolloin sain tilaisuuden lyhyehköön keskusteluun hänen kans-saan. "Kyllä ne sitäpaitsi osaavat valita kahdesta pahasta pie-nemmän pahan ja minä pääsen lepoon", lisäsi hän loppusanoikseen, toistaen siten jo aikaisemmin lausumansa leikkipuheen.

Keskustelussa latenttisen riigikogun puhemiehen Pennon kanssa, joka kuuluu n.s. lojaliseen oppositioon, saatoin havai-ta, että hänenkin mielestään kansanäänestyksen myönteinen tulos on mahdollinen, jopa todennäköinenkin. Hän puolestaan näytti e-päilevän sitä, saako lojalinenkaan oppositio mitään tilaisuutta kantansa määrämiseen kansanäänestyksen ja sen esineenä olevan esityksen suhteen, joten jokaisen oppositiomiehen on meneteltä-vä asiassa oman parhaan harkintansa mukaan.

P. J. Kivimäki

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 12

ASIA:

Talinnassa olevan lähetystön raportti n:o 2.

Ministeri Flynnin

18/1 1936.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Talinnassa, tammik. 20 p. 1936.

No. 64.

Ulkoasiainministeriölle,

4 / 215 Jal. 36.	
22/1-36.	2
5	C12

Saan kunnioitteen oheisena lähettää Ministeriölle Tallinnan lähetystön tiedotuksen no. 2, mikä käsittelee

Viron kaappaushankkeen selvittelyä.

V.a.Asiainhoitaja:

Halti Ruusmaa

Tallinna SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 2.

Tallinna ssa 18 p:nä tammi kuuta 19 36.

ULKOASIAINMINISTERIÖ	
4	215 Pal. 36.
22/1-35.	2
5	C12

Asia: Viron kaappaus-
hankkeen selvittelyä.

Vallankumoushankkeen tutkimus ja selvittely jatkuu yhä edelleen ja näyttää vastivan paljon enemmän aikaa kuin aluksi otaksuttiin huolimatta siitä, että valtiollinen poliisi on mobilisoinut tutkijavoimia Tallinnaan kautta maan, aina Petersiä myöten. Kuulusteluissa kuulutaan käytettävän monenlaisia metoodeja, riippuen siitä kenen kanssa kulloinkin ollaan tekemisissä. Eräät kuulusteltavista lienevät kertoneen kaiken mitä asiasta ovat tunteneet, toiset ovat olleet avomielisiä omasta osuudestaan kaappaushankkeeseen, mutta pidättyväisiä toveriensa suhteen, ja lopuksi eräät eivät tiedä juuri mitään, kuten m.m. kerrotaan kenraali Larkasta.

Tutkimuksen tuloksista sisältyy sanomalehtiin miltei päivittäin joitakin lisätietoja, jotka ETA:n välityksellä levitetään ainakin naapurimaihin. Näiden tietojen ja uutisten suhteen on kuitenkin merkittävä, että ne monasti tuntuvat joko ennenaikaisilta tai jossain määrin tendenssimäisiltä. Lukiessa varsinkin "Uus Eestiä", joka varustaa ne rohkeilla rubrikeilla ja lukuisilla alarubrikeilla, ei voi välttyä siltä vaikutukselta, että halutaan "takoa rautaa sen kumana ollessa." Ja kuten aina tällaisissa tapauksissa, "man merkt die Absicht und wird verstimmt". En luule pahoin erehtyväni sanoessani, että

Jakelu [kirjainin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi
3) Ei ulkomaadustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaadustuksen tiedoituksiin, mutta]:

Tavallinen.

läheskään kaikkialla ei näiden tiedotusten pätevyteen täysin uskota. Sattuuhan sitä elämässä ehkä useinkin, että "karhun nahka" myydään jo etukäteen, ja että kumoukselliset ainekset jakavat keskuudessaan johtoasemat ennakolta, mutta vaikea on käsittää, että "vapsit" olisivat keskenään sopineet esim. suojeluskuntain lakkauttamisesta, joiden apuun heidän kaappaushankkeensa osaltaan piti perustua, tai lainojen ja avustusten pikaisesta takaisinperimisestä pienviljelijöiltä y.m. samansuuntaisesta, mistä uutiset ovat tienneet kertoa. Mahdollista onkin, että oikeudenkäynti, jonka mainitaan ehkä voivan alkaa maaliskuuhuhtikuun vaiheessa, tulee antamaan jossain määrin toisenlaista valaistusta kaappaushankkeeseen ja sen suunnitelmiin.

Siihen nähden että Suomen sanomalehdissä on, ainakin oleellisilta osiltaan, julaistu kuulusteluista virallisesti ja puolivirallisesti annetut tiedot, ei liene aihetta käydä niitä tässä kertaamaan, varsinkaan kun niiden tarkistaminen asiain tässä vaiheessa ei ole mahdollista. Sen sijaan katson olevan syytä muutamaankin merkintään kuulemieni pohjalla.

Kuulusteluissa lienee käynyt selville, että rintamiesten johdon taholla kuluneen kesän aikana käydyissä salaisissa neuvotteluissa on harkittu ja pidetty silmällä neljää eri menettelymahdollisuutta: passiivinen odotustila, sovinto nykyisen järjestelmän kanssa, yhteistoiminta muiden oppositioryhmien kanssa ja vallankaappaus. Tri Kook'in tuli tunnustella maaperää hallituksen taholla ja eversti Seiman lienee saanut tehtäväkseen asettua yhteyteen toisten oppositioryhmien kanssa yhteisrintaman muodostamiseksi. Syksyn kuluessa kuitenkin osoitautui, että näistä toimenpiteistä ei ollut mitään tulosta ja kun passiivinen odotustila kävi raskaaksi, jouduttiin lopuksi vallankaappauksen tielle, minkä varalta jo aikaisemmin oli ryhdytty erinäisiin valmisteluihin. Päätös tästä lienee syntynyt suhteellisesti varsin myöhään.

Niinikään kerrotaan kuulustelujen osoittavan, että kaappaushankkeen valmisteluissa on noudatettu "Führer"-periaatetta ja että niimuodoin suhteellisesti pieni osa pidätetyistä tosiaan-

kin on ollut täysin selvillä siitä, mitä kaikkea tapahtuman piti. On otettu vastaan ohjeita ja käskyjä ja annettu niitä edelleen. Jonkunlaisena todistuksena tästä katson olevan syytä mainita, että esim. eversti Kubbo, Viron vapaussodan "valkoinen piru", millä nimityksellä bolshevikit häntä kunnioittivat, saapui Tartosta Kadakantien kohtalokkaaseen kokoukseen, kuten eräs luotettava tarttolainen on minulle vakuuttamalla vakuuttanut, tietämättä mitään siitä, mitä seuraavana päivänä piti tapahtuman.

Varsin todennäköistä on myöskin, että lähettäjä Pasta, joka lukuisista arvovaltaisista Viron hallitukselle (varsinkin Ranskasta) saapuneista pyynnöistä ja vetoamisista huolimatta edelleen istuu vankilassa, tietänee kaappausyrityksen valmisteluista herttaisen vähän. Todistettavasti ei häntä vastaan ole voitu esittää mitään muuta kuin että hänen nimensä esiintyy "uuden hallituksen" nimiluettelossa. Täysin samoin lienee välisministeriön sanomalehtijaoston ent. päällikön Sammulin laita.

Sen sijaan, syyllisyydestä puhuttaessa, näyttää tutkimusaineisto kenraali Törvandia vastaan, jota aluksi pidettiin ainoastaan kotiaarestissa ja jota taas rintamamiestaholla joukkopidätysten jälkeen epäiltiin provokatiosta, käyvän luonteeltaan yhä raskauttavammaksi. Hän ei ole ainoastaan ollut tietoinen kaappaus hankkeen valmisteluista vaan hänen ilmoitetaan ottaneen niihin ~~osa~~ osaa sotilaallisena asiantuntijana.

P.J.Hynninen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 12

ASIA: _____

Talinnassa olevan lähetystön raportti n:o 3.

Ministeri Hynninen

10/7 1936.

Suomen Lähetystö

Légation de Finlande

Tallinna

N:o 141.

Tallinnassa, helmik. 10 p:nä 1936.

5/215 Tal. 36.
15/2.36
Ulkoasiainministeriölle,

5 C12

Saan kunnioittaen oheisena lähettää Ministeriölle Tallinnan Lähetystön tiedotuksen no. 3, mikä käsittelee

Paria lausuntoa suomalais-virolaisesta
heimotyöstä.

Ministeri: *B. Ryning*

T a l l i n n a S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

RAPORTTI n:o 3.

Tallinna ssa 10 p:nä helmi kuuta 19 36. ^{17/2.36}

5 218 Sal. 36.

5 C12

Asia: Pari lausuntoa suomalais-
virolaisesta heimotyöstä.

Joulukuun 8 päivän tapahtumat ja niiden haarautumat Suomeen ovat puhtaasti poliittisen puolen ohella nostaneet esille eräitä heimotyötä koskevia kysymyksiä. Niissä piireissä, joissa heimotyötä on vilpittömästi ja aatteellisella pohjalla harrastettu, ollaan nyt, kun tiedot suomalaisten sekaantumisesta Viron sisäisiin asioihin ovat käyneet kieltämättömiksi tosiasioiksi, osittain masennuksissa, osittain ymmällä siitä, mitä olisi tehtävä. Kysytään, voidaanko heimotyötä ollenkaan jatkaa vai onko siitä toistaiseksi kokonaan luovuttava. Ja jos jatketaan, missä merkeissä sen on tapahduttava.

Näitä kysymyksiä kosketelvista, julkisuuteen tulleista lausunnoista katson olevan syytä kiinnittää huomiota tällä kerralla kahteen: maisteri Laid'in "Akademisessa heimoklubissa" Tartossa kuluvan kuun 4 p:nä pitämään esitelmään, joka on lehdissä pääpiirteissään selostettu ja joka kuulemani mukaan pian ilmestyy jossain julkaisussa kokonaisuudessaankin, ja "ent. heimotyöntekijän" kirjoitukseen otsakkeella "Yksipuolista heimotyötä" "Uus Eestissä" (5/2).

Jakelu (alempana olevien ohjeiden mukaan):

Tavallinen.

- 1) Tavallinen. _____ lle.
 2) Tavallinen ja lisäksi _____ lle.
 3) Ei tiedoituksiin. _____
 4) Ei tiedoituksiin, mutta _____ lle.

Esitelmässään, jota oli kokoontunut kuulemaan runsaslukuinen kuulijakunta, professoreja, ylioppilaita ja Tartossa olekskelevia suomalaisia, hra L. erään läsnäolleen suomalaisen yliopistomiehen sanoin mukaan "avasi näköaloja", jotka todella panivat meidät suomalaiset punastumaan". Kuvattuaan heimosuhteiden kehitystä suomalaisten ja virolaisten kesken vapaussodan jälkeen ja sitä voimakasta sysäystä, minkä suomalaiset Tarton yliopistoon siirtyneet opettajavoimat, kukin kohdastaan, antoivat aikanaan heimotyölle, hra L. siirtyi esittämään niitä vaikeuksia ja kompastuskiviä, jotka ennen pitkää yhteiselle tielle ilmaantuivat. Niitä oli vastakohtat Suomen vanhemman ja nuoremman polven välillä, Suur-Suomi-aate, luottamus ja turvautuminen Saksaan tämän aatteen toteuttamiseksi ja yleensä heimotyön "politisoiminen". "Meitä, virolaisia, piti kiinnostaman se osa, mikä meille oli määrätty Suur-Suomi-aatteen toteuttamisessa. Meiltä kysymättä ja kanssamme neuvottelematta oli päätetty, että meidän on tultava siihen mukaan." "Niinikään olisi meidän pitänyt välttämättä solmia ystävyyttä niiden kanssa, jotka vuosisatoja ovat olleet vihollisiamme ja joiden kanssa emme koskaan voi yhtyä. Suomen nuori polvi voi omien harrastustensa ja etujensa kannalta pitää sitä oikeana, mutta meille se on mahdottomuus."

Mitä taas viime aikoihin tulee, on hra L:n mielestä Suomen ylioppilaiden määrätyn osan suhtautuminen virolaisiin muuttunut suorastaan ärsyttäväksi ja "taisteluun haastavaksi". Esitettyään joukon tätä todistavia esimerkkejä, kuten Akateemisen Karjala-Seuran kannanotot, suomalaisten ylioppilaiden demonstrativiset esiintymiset Virossa ja osanoton kaappaushankkeen valmisteluihin, hra L. lausui selostuksen mukaan seuraavaa: "Meidän kansallisia ja valtiollisia tunteitamme on jatkuvasti loukattu. Syntyy kysymys, onko heimotyön aate ehkä siinä, että toimitetaan käsi-granaatteja meidän rannikoillemme. Olen varma, että suurin osa Viron nuorta polvea ja kansalaisia ei salli vieraiden puuttumista meidän sisäisiin asioihimme. Me kunnioitamme vapaussodassamme kaatuneita suomalaisia sankareita,

mutta me emme voi sietää, että majurit ja ylioppilaat sekaantuvat sisäisiin asioihimme. Sellaisesta heimotyöstä me sanoudumme irti."

Tähänastisen heimotyön sijalle oli hra L:n mielestä ryhdyttävä luomaan uusia suhteita, joissa on osattava eroittaa toisistaan politikoivat ja oikeat heimoystävät. Aloite sellaiseen onkin tehty "12:nella hetkellä" Suomalais-virolaisen Yhdistyksen perustamisella.

"Ent. heimotyöntekijän" kirjoitusta "Uus Eestissä" leimaa erikoinen pahatullisuus ja ärtyneisyys. Sen luettuaan ei voi olla tekemättä itselleen kysymystä, onko kirjoittaja koskaan liikkunutkaan heimotyön peltosaroilla vai onko salanimi otettu "muuten vain".

Kirjoittajaa näyttää varsinkin hermostuttavan Suomen suhteet Skandinaviaan ja Saksaan. Sadat suomalaiset ylioppilaat lähtevät kesäisin Saksaan, mutta Viroon saapuu sen sijaan vain vallan vähäinen määrä. Lisäksi on havaittavissa, että virolaiset ylioppilaat matkustavat Suomeen oppiakseen suomea, suomalaiset taas saapuvat Viroon oppiakseen tällä - sakkaa. Tässä mielessä vierailee Virossa noin 90 % suomalaisista ylioppilaisista. Yleensä suomalaisten mielenkiinto Viroon on paljon pienempi kuin virolaisten Suomeen. "Tavallinen virolainen ei voi mielessään kuvitellakaan, kuinka vähän tavallinen suomalainen on kiinnostettu Virosta ja kuinka vähän hän yleensä maista tietää!" Tässä suhteessa kirjoittaja viittaa omiin kokemuksiinsa Suomessa.

Enemmäksi vakundeksi suomalaisten ynseydestä virolaisia vastaan kirjoittaja esittää virolaisten maatalousharjoittelijain kokemuksia Suomessa. Virolaisia ylioppilaita-harjoittelijoita kohdellaan usein kuin "renkejä". "Talon väki ei tällaiselle, käskyjä lukuunottamatta, puhu ainoatakaan sanaa, ei kutsu koskaan perheen piiriin eikä kahville, ei ota mukaan kylään ja antaa syödä yhdessä palvelusväen kanssa." Tällaisen "mainostuksen" tuloksena ei kirjoittajan mielestä ole kummeksuttavaa, että Virosta viime kesänä ei lähtenyt ainoatakaan maanviljelysharjoittelijaa Suomeen.

Kuvattuaan kirjoituksessaan vielä Suomen sanomalehdistön suhtautumista Viroon, varsinkin sen valmiutta omena-, sipuli- ja voisetaan, sen välinpitämättömyyttä Viron merkkitaustien suhteen ja ennen kaikkea suomalaisten sekaantumista Viron sisäpolitiikkaan kirjoittaja asettaa vastaisen heimotyön edellytykseksi vaatimuksen, että "suomalaisten on entistä suuremmassa määrin osoitettava kiinnostusta meidän maataamme ja valtiotamme kohtaan, kunnioitettava valtakuntaamme ja sen hallitusta eikä sekaannuttava sisäisiin asioihimme."

Kuten ylläolevista lausunnoista käy selville - ja samansuuntaisia voisi viime ajalta esittää useampiakin - on n.s. heimotyö, ainakin suomalais-virolaiselta osaltaan, joutunut jonkunlaiseen käännekohtaan. Jos sitä aiotaan ja vakavassa mielessä jatkaa, on suomalaisellakin taholla epäilemättä syytä harjoittaa jonkunlaista itsetutkistelua ja samalla aihetta entistä tarkemmin ottaa huomioon, että heimotyöllä ei voi olla menestystä, jos se halutaan sitoa jommassakummassa maassa vallitseviin sisäpolittisiin virtauksiin ja keskenään taisteleviin etupiireihin.

B. K. ...

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: *S*

OSASTO: *C 12*

ASIA:

Talinnassa olevan lähetysten raportti n:o 4.

Ministeri Flynninon

14/2 1956

Suomen Lähetystö
Légation de Finlande

Talinnassa, helmik. 17 p. 1936.

Talinnassa

N:o 147.

6 215 Tal. S -36

20/2.36

3

Ulkoasiainministeriölle,

Saan kunnioittaen oheisena lähettää
Ministeriölle Tallinnan Lähetystön tiedotuksen no.4,
mikä käsittelee tilannetta Virossa

Kansanäänestystä odotettaessa.

Ministeri:

P. J. Kujala

T a l l i n n a S S A O L E V A L A H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 4.

Tallinna ssa 16 p:nä helmi kuuta 1936.

6 215 Pal. D 36

20/2-36

3

5 C12

Asia: Kansanäänestystä
odotettaessa.

Viikon kuluttua on Viron kansalla edessään tavalista tärkeämpi ratkaisu. Hallitus on, kuten tunnettua, päättänyt vedota kansaan ja jättänyt kuluvaan kuun 23-25 p:nä pidettävässä kansanäänestyksessä sen valittavaksi kahden mahdollisuuden välillä. Toinen merkitsee nykyisen poliittisen olotilan jatkuvaisuutta, toinen hallitusmuodon muutosta ja palaamista parlamentaariseen valtioelämään kaksikamarisen edustuslaitoksen pohjalla.

Rintamamiesten onneton kaappaushanke ja kaikki, mitä siitä on tullut ilmi, on antanut nykyiselle järjestelmälle poikkeukselliset mahdollisuudet agitatioon uuden valtiosäännön hyväksi. Näitä mahdollisuuksia, se on samalla todettava, ei todellakaan ole "nukuttu". On pantu "sekä suuret että pienet pillit soimaan."

Erittäin intensiivisesti ovat tähän agitatioon ottaneet osaa riigivanem ja pääministeri Eenpalu. Edellinen on pitänyt tässä mielessä 4 radiopuhetta, jälkimmäinen ainakin kaksinkerroin tämän määrän. Niinikään ovat radiossa esiintyneet kenraali Laidoner, ulkoministeri, oikeusministeri ja talousministeri. Eri järjestöistä ovat hallituksen ehdotuksen hyväksi antaneet julkilausumia suojeluskuntien keskuhallinto, Isänmaan Liit-

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi
3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta]:

Tavallinen

to, eri kamarien puheenjohtajat, Punanen Risti ja epälukeiset ta-
loudelliset ja yhteiskunnalliset yhdistykset. Saksalaisen kansal-
lisen vähemmistön nimessä on sen johto erityisessä "vaalikokouk-
sessaan" hyväksynyt päätöslauseen, missä sanotaan, että "valtio-
säännön muutos on valtion etujen vaatima ja valtion johdon tä-
hän suuntaan käypää alotetta on tuettava."

Niinikään ovat julkisuudessa monet Viron huomatta-
vimista henkilöistä, kuka kehoitettuna, kuka muutoin, esiinty-
neet uuden hallitusmuodon puolesta. Niin ovat tehneet m.m. Vi-
ron luterisen kirkon pää, piispa Rahamägi, oikeauskoisen kirkon
ylipäimen, metropolitta Alexander, joka puheessaan vakuutti, et-
tä "nykyinen valtiosääntö ei ole omiaan edistämään kirkon elä-
män sisäistä järjestelyä" ja Viron sosialistien johtaja Rei,
joka aikaisemminkin on edustanut sitä mielipidettä, että kaksi-
kamarijärjestelmä ei tarvitse olla vähemmän demokraattinen kuin
yksikamarijärjestelmäkään. Erityisesti ansaitsee vielä merkillepa-
noa, että amiraali Pitka ja eversti Parts, vapaussodan kuulu
panssarijunan päällikkö, ovat selvästi asettuneet hallituksen
linjalle. Viimemainittu, joka aikoinaan kuului rintamamiehiin,
liikkuu nyt maaseudulla kiertävänä ja, kuten sanotaan, menestyk-
sellisenä kokouspuhujana.

Mitä lehdistöön tulee, on se järjestelytoimenpitei-
den kautta saatu kokonaisuudessaan palvelemaan hallituksen asiaa.
Se esim. julkaisee ominaan kaikki valtion propagandatoimiston
lähettämät kirjoitukset ja äänestyskehoitukset. "Päevaleht'in"
omissa artikkeleissa saattaa joskus havaita joitakin yleisestä
kirjoitustavasta poikkeavia vivahduksia, mutta siinä myös kaikki.

Taistelu äänistä on niinmuodin saanut omalaatuisen
luonteen. Toisaalla valtava, valtiomahdin koko voimalla käyntiin
pantu koneisto, toisaalla näkymätön vastustaja miltei yhtä nä-
kymättömine vastarinnan merkkeineen. Ainoana huomattavana sellai-
sena voi pitää latenttisen riigikogun puhemieshistön 4 äänellä
1 vastaan hyväksymää ja riigivanemalle osoittamaa lausuntoa,
mistä kuitenkin vain perin rajoitetussa piirissä tiedetään. Tä-
ssä lausunnossa huomautetaan siitä, että nyt tapahtunut alotteen
ottaminen kansanäänestykseen ja sen suunniteltu toimeenpano ei

ole sopu- ja voimassaolevan valtiosäännön 33, 87, 88 ja 89 §§:en kanssa ja pyydetään kiinnittämään riigivaneman huomiota siihen, että "perustuslain tulee olla, kuten sen 86 §:ssä sanotaan, niinhyvin riigikogun kuin riigivaneman samoinkuin hallituksen ja oikeuslaitoksen toiminnan ehdottomana ohjeena."

Tämän näkymättömän vastustajan, joka kansanäänestyksessä tulee äänestämään valtiosäännön muutosta vastaan, muodostavat rintamamiehet, osa uudisviljelijöistä (asunikud) ja kansanpuoluelaisia (rahvaerakond) ja eräät epämääräiset ainekset, varsinkin kaupungeissa. Niinhyvin uudisviljelijäin kuin kansanpuolueenkin piirissä on nimittäin tapahtunut hajaannus; sekä edellisen johto (Köster) samoinkuin jälkimäisenkin (Jaan Tõnisson) on muutosta vastaan, jotavastoin rivimiesten enemmistö äänestää sen puolesta. Vastan arvellaan äänestävän myös, ainakin osittain, itä- ja kaakkoiskulmalla asuvain venäläisten, joiden keskuudessa on levinnyt tai levitetty käsitystä, että "Päts tahtoo äänestyksen kautta vain lisää valtaa itselleen" (!).

Mutta mikä on oleva äänestyksen tulos? Tuleeko "poolt" (puolesta) kaikumaan voimakkaampana kuin "vastu" (vastaan) vai päinvastoin?

Tahtomatta esiintyä minään augurina ja merkkien selittäjänä pidän kuitenkin todennäköisenä, että äänestys vie myönteiseen ratkaisuun, joskin oppositio, etenkin kaupungeissa, saattaa ehkä saavuttaa melkoisen äänimäärän. Samaan suuntaan näyttävät muutoin ajattelevan kaikki ne henkilöt, joiden arvosteluun Viron oloista ja niiden kehityksestä olen kokemukseni kautta oppinut panemaan arvoa.

Myönteisen tuloksen puolesta puhuvat varsinkin seuraavat kolme seikkaa:

- 1) sisäpolittisesti erittäin sopiva ajankohta,
- 2) voimallinen agitatio uuden valtiosäännön hyväksi ja avoimen agitation mahdottomuus sitä vastaan,
- 3) yhä laajeneva käsitys siitä, että uuden valtiosäännön hyväksyminen avaa mahdollisuuden nykyistä terveempään sisäpolittiseen olotilaan.

Eri asia taas on, kuinka runsaaksi osanotto äänestykseen tulee muodostumaan. Hallituksen taholla pelätään kuulemani mukaan enemmän osanoton laimeutta kuin kielteistä tulosta. "Uus Eestissä" onkin jo ankarin sanoin herätelty "Viron lättiläisiä", millä nimityksellä lehti tarkoittaa henkilöitä, jotka ovat liian tyytyväisiä nykyiseen olotilaan.

P. K. K.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 12

ASIA:

Talinnassa olevan lähetystön raportti n:o 5.

Ministeri Hynninen

29/2 1936.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Talinnassa, helmik. 29 p. 1936.

No. 191.

8 / 216 Tal. S -36.

2/3-36

2

Ulkoasiainministeriölle,

5 P12

Minulla on kunnia oheisena lähettää
Ministeriölle Tallinnan Lähetystön tiedotus no.
5, mikä käsittelee tilannetta Virossa

Kansanäänestyksen jälkeen.

Ministeri:

R. Ryssänen

RAPORTTI n:o 5.

Tallinna ssa 29 p:nä helmi kuuta 1936.

SIANIN:	
8	216 Jal. 36.
43-36	2
ASTO	
5	C12

Asia: Kansanäänestyksen jälkeen.

Viron kansa on kuluvan kuun 23-25 p:nä tapahtuneella kansanäänestyksellä tehnyt yhden valtiollisen historiansa tärkeimpiä ratkaisuja. Lisäksi on se tehnyt sen tavalla, mikä ei jätä epäilyksen tai tulkinnan varaa.

Tähänastisten laskelmien mukaan - tulokset puuttuvat vain parilta pieneltä saarelta - on hallituksen ehdotuksen puolesta, mikä sisälsi valtuutuksen hallitukselle perustuslakia säättävän kansalliskokouksen kokoonkutsumiseen, annettu 472,416 ja sitä vastaan 148,878 ääntä. Prosentteissa laskien muodostavat nämä luvut 76,04 ja 23,96. Äänestykseen on ottanut osaa - ankarasta talvisäästä huolimatta, minkä vuoksi itsenäisyyspäivän tavannumukainen juhlaparaadikin oli peruutettu - 83 % äänioikeutettujen koko lukumäärästä.

Äänestyksen tuloksia lähemmin tarkastettaessa on syytä erikoisesti panna merkille se yksimielisyys, millä varsinainen maaseutu on asettunut hallituksen ehdotusta kannattamaan. "Poolt" on annettu 395,977 ja "vastu" 90,093 ääntä eli prosentteissa 81,5 ja 18,5. Maakunnittain jakautuivat äänet puolesta ja vastaan seuraavasti:

Harjumaa	50,121 puolesta	9,441 vastaan
Järvamaa	27,253 "	5,168 "

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi
3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta]:

Tavallinen.

Läänemaa	36,043 puolesta	4,349 vastaan
Petserinmaa	25,431 "	7,421 "
Pärnumaa	42,644 "	11,275 "
Saaremaa	25,799 "	4,103 "
Tartumaa	48,164 "	15,292 "
Valgamaa	16,771 "	4,939 "
Viljandimaa	35,743 "	7,610 "
Virumaa	56,150 "	9,103 "
Võrumaa	31,850 "	11,392 "

Kuten edellisessä tiedotuksessani jo saatoin otaksua, on oppositio esiintynyt voimakkaimpina kaupungeissa. Niissä on annettu yhteensä 119,675 ääntä ehdotuksen puolesta ja 78,674 sitä vastaan. Vastaavat prosenttiluvut muodostavat 60,34 ja 39,66. Kaupungittain jakautuivat äänet puolesta ja vastaan seuraavasti:

Tallinna	47,876 puolesta	35,715 vastaan
Tartto	16,699 "	18,988 "
Narva	11,864 "	4,082 "
Pärnu	7,028 "	5,593 "
Nõmme	6,334 "	3,547 "
Viljandi	5,031 "	2,249 "
Valga	4,522 "	1,656 "
Rakvere	4,030 "	890 "
Võru	2,222 "	913 "
Haapsalu	2,130 "	558 "
Petseri	2,080 "	722 "
Kuresaar	1,926 "	643 "
Tapa	1,656 "	670 "
Paide	1,350 "	586 "
Türi	1,278 "	465 "
Põltsamaa	1,259 "	474 "
Tõrva	1,089 "	498 "
Otepää	973 "	332 "
Paldiski	328 "	93 "

Enemmistõn pääsi oppositio, kuten edelläolevistä numeroista näkyy, kaupungeista ainoastaan Tartossa ja maaseudulla vain

parissa Võrumaan äänestyspiirissä, Karilatsissa (143 p., 172 v.) ja Toolamaalla (216 p., 238 v.), joiden viimeainittujen "olemasaolosta tavallinen virolainen tähän asti tuskin mitään on tietnyt, mutta jotka nyt ovat tulleet kuuluisiksi" ("Vaba Maa").

Mitä Tarttoon tulee, ovat tuloksen siellä määränneen omalaatuiset olot ja jyrkät keskinäiset vastakohtat. Ensimmäkin on se "Jaanin linna" (Jaan Tõnisson), missä hänellä on vielä paljon jäljellä vanhaa auktoriteettiaan. Monelle tarttolaiselle ovat hänen sanansa ilman muuta toimintaohje ja tällä kertaa kerrotaan niiden kuuluneen: "Minä ja minun perhekuntani äänestämme vastaan." Toiseksi on Tartto rintamamiesliikkeen aatteellinen keskus, missä sirkkiläinen ideologia, varsinkin ylioppilaskorporaatioiden piirissä, edelleen jossain määrin vaikuttaa ajatteluun. Lisäksi mainitaan, että paikallinen kansalaiskomitea, jonka tehtävänä oli huolehtia kansanäänestystä koskevasta agitatiosta ja jonka toimintaa johti kenraali Tõnisson, ei osannut noudattaa Tartossa tarvittavaa tahdikkuutta.

Edelläsanotusta jo osittain selviää, mitkä ainekset ovat muodostaneet opposition hallitukseen ehdotusta vastaan. Tõnissonin ehdottomain kannattajain s.o. rahvaerakunnan rippeiden ja "leppymättömien" rintamamiesten ohella kuuluvat tähän keskenään varsin heterogeeniseen joukkoon arvattavasti vielä: osa pienviljelijöitä Kösterin johdolla, osa puolueettomia, etupäässä sivistyneistöstä, joilla on ollut epäilyksiä kansanäänestyksen laillisuutta vastaan, Viron "lättiläiset", s.o. henkilöt, joiden mielestä nykyinen autoritärinen järjestelmä on Virolle paras mahdollinen, osa sosialisteja, jotka eivät ole voineet hyväksyä 2-kamarijärjestelmää ja lopuksi kommunistit, joiden kerrotaan saaneen rajan toiselta puolelta ohjeen äänestää ehdotusta vastaan. Heti äänestyksen jälkeen linkosi "Vaba Maa" myös saksalaista kansallista vähemmistöä vastaan syytöksen, että se on äänestänyt "vastu", mutta Revaler Zeitung on numeroiden avulla todistanut, että niissä vaalipiireissä, missä saksalaisilla on ollut jotain sanomista, tulokset ovat kauttaaltaan myönteiset.

Mitä niihin tekijöihin tulee, jotka ovat määränneet kansanäänestyksen myönteisen tuloksen, olen niitä käsitellyt jo edellisessä tiedotuksessani, joten katson nyt voivani tyytyä vain niiden nimeämiseen. Ne ovat: psykologisesti katsoen mitä otollisin ajankohta, hyvin organisoitu ja voimallinen agitatio uuden valtiosäännön hyväksi ja avoimen agitation mahdottomuus sitä vastaan, sekä yhä yleisemmäksi käynyt käsitys siitä, että uuden valtiosäännön puolesta äänestäminen avaa mahdollisuuden pääsyyn nykyisestä tilanteesta. Mitä agitatioon tulee, on epäilemättä merkittävä sen saaneen muotoja, jotka eivät olleet miellyttäviä - m.m. suomalaisten sekaantumisella Viron asioihin on siinä ollut oma osansa - mutta sellaistaahan sattuu vaalien aattona niin maassa kuin toisessakin.

On selvää, että nyt tapahtunutta kansanäänestystä vastaan voidaan teoreettiselta kannalta katsoen tehdä vakavia huomautuksia. Omissa tiedotuksissani en myöskään ole tätä "mitälin toista puolta" peitellyt. Mutta politiikka lienee luonteeltaan enemmän käytäntöä kuin teoriaa ja pyrkii ennen kaikkea käytännöllisiin tuloksiin. Viron kansa on nyt tehnyt käytännöllisen ratkaisunsa - äänten enemmistöllä, mikä 55 tuhannella äänellä ylittää rintamamiesten paljon puhutun saavutuksen v:n 1933 kansanäänestyksessä - ja tämän kautta avannut itselleen tien nykyistä normalisempaan valtiolämään. Taistelu valtiosäännöstä, joka seitsemisen vuotta on pahoin häirinnyt Viron kehitystä, on nyt ainakin peruskysymyksiinsä nähden lauennut.

B. H. ...

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 12

ASIA:

Talinnassa olevan lähetystön raportti n:o 6.

Ministeri Hynninen

8/3-1936.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Talinnassa, maalisk. 8 p.1936.

No.214.

9 / 216 Tal. S -36.

11/3-36
Ulkoasiainministeriölle,

5 012

Saan kunnioittaen oheisena lähettää
Ministeriölle Tallinnan Lähetystön tiedoituk-
sen no. 6, mikä käsittelee

Pyrkimyksiä Itämerenmaiden entente'n kehittä-
miseen liitoksi.

Ministeri:

B. K. K. K.

T a l l i n n a S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 6.

Tallinna ssa 8 p:nä maaliskuuta 19 36.

9/216 Sal. 36.
11/32 36
5 C12

Asia: Pyrkimyksiä Itämeren ententen
kehittämiseen liitoksi.

Vanha ajatus Itämerenmaiden poliittisesta liitosta näyttää jälleen heräämisen merkkejä. Eräillä tahoilla on herätty selittämään, että nykyinen, puolitoistavuotinen entente on liian heikko poliittisen yhteistoiminnan muoto ja että se on kehitettävä täydelliseksi liitoksi, jos tahdotaan säilyttää Itämerenmaiden riippumattomuus.

Ajatus, kuten tunnettu, ei ole suinkaan uusi ja sillä on omat vaiheensa ja kannattajansa aina Itämerenmaiden itsenäistymisestä saakka. Mutta uutta on se, että siihen tällä hetkellä näyttää ilmenevän mielenkiintoa Liettuassa ja että sen suositelijana ja puolestapuhujana esiintyy - Neuvostoliitto, jolle vielä joku vuosi sitten jokainen Itämerenmaiden lähenemisyritys oli pahasta ja joka m.m. taloudellisten täkyjen avulla teki voitavansa pitääkseen ne loitolla toisistaan.

Sikäli kun olen kuullut, on Neuvostoliiton täällä oleva lähettiläs viime aikoina puhunut virolaisissa piireissä mielialheenaan saksalaisesta vaarasta ja tarpeellisudesta muodostaa sen vastapainoksi Itämerenmaiden poliittinen liitto. Samalla hän on vakuuttanut, että hänen hallituksellaan ei ole mitään tällaista liittoa vastaan. Samaa tapaan, mutta suorasukaisemmin, on asiaa esittänyt punainen sotamarsalkka Tuhatshevski puheissaan kenraali

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi
3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta]:

Tavallinen.

Laidonerin kanssa Lontoossa kuninkaallisten hautajaisten jälkeen. Suurlähettiläs Maiskin järjestämällä lounaalla tapahtui Laidonerin ja Tuhatshevskin kesken laava keskustelu, minkä viimeainittu siirsi Saksan ekspansioyrkimyksiin, jotka suuntautuivat itäänpäin ja muodostivat selvän uhan Itämerenmaiden itsenäisyydelle. Viron oli Tuhatshevskin sanain mukaan syytä jättää (Lähetystön shifferi no. 10) laskuistaan pois Suomi, joka tosin "koketoi" Skandinaviaan päin, mutta tosiasiallisesti muodostaa tukikohdan Saksan sotilaallisille suunnitelmille. Asiain näin ollen olisi Viron etujen mukaista, että se ja Latvia hakisivat entistä kiinteämpää yhteistyötä Liettuan kanssa ja että tämä yhteistyö kehittyisi suoranaiseksi poliittiseksi liitoksi. Neuvostoliitolla ei muka puolestaan ole mitään aggressivisia suunnitelmia Itämerenmaiden suhteen, mutta se ei myöskään voi sallia, että ne joutuvat jonkun toisen valtion saaliiksi tai sen poliittisen vaikutuksen alaisiksi.

Paluumatkallaan Lontoosta pysähtyi kenraali Laidoner Riassa, missä hänellä oli keskusteluja sotaministeri, kenraali Balodis'en kanssa. Näistä keskusteluista, joihin pääministeri Umanis'en ollessa lomalla otti osaa osittaisesti myös ministeri Munters, saattoi hra L. havaita, että määrävällä taholla Latviassa ollaan Liettuaan nähden entistä myötämielisemmällä kannalla ja että ajatusta Itämerenmaiden liitosta on siellä viime aikoina melko myönteisessä mielessä harkittu. Onko tähän harkintaan saatu sysäystä joltakin taholta, se ei kuitenkaan keskusteluissa käynyt ilmi.

Mitä Liettuaan tulee, on sen taholta viime aikoina omistettu Virolle, entistä suurempaa huomiota. Viron itsenäisyyspäivää viime helmikuulla on siellä vietetty suuremmalla juhlallisuudella kuin koskaan aikaisemmin ja opetusministeri Kann, joka juhlapäiväksi oli matkustanut Kaunasiin, on lehdille täällä antamissaan lausunnoissa erityisesti alleviivannut sitä suurta mielenkiintoa ja ystävällisyyttä, mitä Liettuaassa nykyään osoitetaan Virolle.

Asiain näin ollen saattaa olla mahdollista, että kysymys entente'n muodostamisesta liitoksi voi tulla muodossa tai

toisessa, ehkäpä ulkopuolella pöytäkirjan, esille jo seuraavassa Itämerenmaiden entente'n konferenssissa ensi toukokuulla Tallinnassa. Päästäänkö siinä, vaikkapa Latvia ehkä olisikin kypsyyntä liittoutumiseen - mistä omakohtaisesti en voi mitään päätellä - mihinkään myönteiseen tulokseen, on tietenkin toinen asia.

Viron määrävissä piireissä ei nim. entinen pidättyväinen suhtautuminen Liettuaan ole tietääkseni paljoakaan muuttanut. Niissä on edelleen vallalla se käsitys, että niin kauan kuin Liettuaalla on epäselvät erikoiskysymyksensä t.s. niin kauan kuin se ei ole saanut suhteitaan selvitettyiksi Puolaan ja Saksaan, siitä ei ole liittolaisena muuta kuin vahinkoa. Tätä käsitystä edustavat sekä riigivanem että ylipäällikkö, jonka laskuun on m.m. pantava se, että Liettuan armeijan päällikköä, useista sondeerauksista huolimatta, ei ole koskaan kutsuttu käynnille Viroon.

B. K. ...

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C12.

ASIA:

Talimassa olevan lähetystön raportti n:o 7.

Ministeri Byrinen.

18/3 1936.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Tallinnassa, maalisk. 18 p. 1936.

No. 239.

Ulk o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e ,

10 2/6 hu. 36
21/3.36
5 0/12

Saan kunnioittaen oheisena lähettää
Ministeriölle Tallinnan Lähetystön tiedoituksen
no. 7, mikä käsittelee

Viroa ja Locarnon sopimuksen irtisanomista.

Ministeri:

B. Ryssä

RAPORTTI n:o 7.

Tallinna ssa 18 p:nä maalisk. kuuta 1936.

10 216 re.		36
21/3	36	2
5	C12	

Asia: Viro ja Locarnon
sopimuksen irtisanominen.

Tieto Locarnon sopimuksen irtisanomisesta ja demilitarisoidun alueen loukkauksesta s.o. Reinin rantojen miehittämisestä on Virossa otettu vastaan suhteellisesti rauhallisesti. Lehdissä hieman aikaisemmin olleet arvailut Saksan mahdollisista vastatoimenpiteistä, jos Ranska lopultakin ratifioi Neuvostoliiton kanssa solmimansa liittosopimuksen, olivat tienneet jo viittailla tämantapaiseenkin mahdollisuuteen, joten varsinaiseksi yllätyksen aiheeksi jäi oikeastaan vain se nopeus, jolla Saksa pani päätöksensä toimeen.

Määrävällä sotilastaholla näyttää täällä alusta alkaen päässeen vallalle käsitys, että sotilaallisia toimenpiteitä Saksaa vastaan ei ole odotettavissa. Esikuntapäällikkö, kenraali Reek keskustelussa kanssani ei sanonut voivansa uskoa siihen, että kukaan asianosaisista tällä hetkellä uskaltaisi ottaa sitä vastuuta kantaakseen, mitä sota nykyoloissa merkitsee. Sitä vastoin ei hänen mielestään ollut vähintäkään epäilystä siitä, että Ranska ei olisi lähettänyt joukkojaan myöskin Reinille, jos Saksa olisi yrittänyt nyt ottamaansa askelta pari vuotta aikaisemmin. Kenraali Laidner, jonka kanssa jouduin samoihin aikoihin puheisiin, ei myöskään näyttänyt uskovan sodan mahdollisuuteen tällä kertaa. Hänen mielestään ei myöskään ollut ta-

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi
3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta]:

Tavallinen.

pahtunut mitään "aivan ihmeellistä". "Saksa on marssittanut eri näisiä rykmenttejään omaan maakuntaansa, siinä kaikki."

Sen sijaan on täällä havaittavissa pelkoa mahdollisista taloudellisista taloudellisista sanktioista Saksa vastaan, joihin Viro Kansainliiton jäsenenä olisi ehkä pakotettu muodossa tai toisessa yhtymään. Tämä mahdollisuus näyttää huolestuttavan nimenomaan taloudellisia piirejä - Saksa on toisella sijalla Viron ulkomaankaupassa - joskin samalla toivotaan, että niistä lopultakin voidaan välttyä.

Mitä Viron määrävään sanomalehdistöön tulee, on merkittävä, että se on käsitellyt syntyneitä suurvalta-ristiriitaa pidättyvästi ja samalla yleensä asiallisesti. Useat lehdet tuovat myös esiin mielihyvän siitä, että Saksa on nyt - muiden yleistä rauhaa turvaavien ehdotustensa ohella - valmis suhtautumaan entistä sovinnollisemmin myöskin Liettuaan.

Enimmän tapaa Saksan askel ymmärtämystä "Uus Eestissä", hallituksen äänenkannattajassa. Lehden mielestä (9/3) muodostaa Saksan joukkojen marssi Reinille saman politikan jatkoa, mitä Saksa on jo kotvan harjoittanut. Se on nyt valinnut sopivan ajankohdan vapautuakseen Versailles'in rauhan viimeisestäkin sitä sitovasta määräyksestä. Monella taholla synnyttää tämä askel huolta ja pelkoa, mutta historian ratasta tuskin voi taaksepäin kääntää. Saksa kohoaa uudelleen voimaan ja valtaan, mikä on otettava laskuihin. Ratkaisullaan maaliskuun 7 p:nä Saksa on tuonut merkitseviä muutoksia Euroopan poliittiseen elämään, mutta ennen kaikkea uutta jännitystä kansainväliseen asemaan.

"Vaba Maa", joka useammassa kirjoituksessaan on käsitellyt syntyneitä ristiriitaa, palaa siihen uudelleen (14/3) otsakkeella "Kuka myöntyy?". Lehden mielestä on Ranskan tahtoen tai tahtomattaan lopuksi tyydyttävä siihen, että Saksan joukot jäävät Reinille. Hitler ei voi vetää niitä takaisin, sillä tällainen toimenpide merkitsisi hänen auktoriteettinsa menetystä laajoissa piireissä Saksassa ja toisaalta Ranska ei saa sitä tukea muiden valtojen, varsinkaan Englannin taholta, että se voisi turvautua sotilaallisiin toimenpiteisiin.

Ranskalaisystävällistä kantaa edustaa lähinnä "Päivälehti", joka katsoo (9/3) Saksan saaneen tilaisuuksien yhä uudemman kerran osoittaa, kuinka vähän se panee arvoa sopimuksille s.o. "paperipaloille". Lehden mielestä näyttää todennäköiseltä, että Saksa on ennen ratkaisuaan ollut kosketuksissa Italian, Puolan ja Itävallan (!) kanssa ja toiminut niiden hiljaisella suostumuksella. On kyseenalaista, voiko Ranska saada riittävää tukea Englannilta, koska se aikaisemmin teki sen virheen, että se ei empimättä tukenut Englantia sen vaatiessa Kansainliitossa jyrkempiä toimenpiteitä Italiaa vastaan. Niinmuodoin näyttää siltä, että Saksaa ei voida pakottaa palaamaan Locarnoon. Mutta samalla voidaan ehkä valmistautua siihen, että Saksan vaatimukset kasvavat sitä mukaa, kun niitä tyydytetään.

P. J. Linninen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C12

ASIA:

Talinnassa olevan lähetystön raportti n:o 8.

Ministeri Lyytikäinen

7/4 - 1936

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Tallinnassa, huhtik. 4 p:nä 1936.

No. 289.

13 214 Sal. Jk.

^{7/4-36}
Ulkoasiainministeriölle,

5 C12

Saan kunnioittaen oheisena lähettää
Ministeriölle Tallinnan Lähetystön tiedotuksen
no. 8, mikä käsittelee

Henkilövaihdoksia Viron hallituksessa.

Ministeri:

B. Kinnunen

Tallinna SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 8.

Tallinnassa 3 p:nä huhti kuuta 19 36.

13 216 Tal 36

7/4. 36

3 C12

Asia: Henkilövaihdoista
Viron hallituksessa.

Tuon tuostakin on täällä ollut liikkeellä huhuja muutamista henkilövaihdoista hallituksessa ja eräissä tiedotussissanikin olen katsonut olleen syytä niistä mainita. Epäämätöntä myöskin on, että niitä on suunniteltu ja harkittu siinä perin pienessä piirissä, sanoisinko hallituksen "sisärenkaassa", jossa tärkeimpien asiain valmistelu ja tosiasiallinen ratkaisukin jo tapahtuu ja jonka muodostavat riigivanem, puolustusvoimain ylipäällikkö ja pääministerin sijainen (Eenpalu). Mitään muutoksia hallituksen kokoonpanossa ei kuitenkaan ole tapahtunut, koska riigivanem on näihin asti tahtonut niiltä välttyä, etupäässä perustuslaillisista syistä, kuten asiantuntevalta taholta vakuutetaan. Kansanäänestyksen myönteisen tuloksen jälkeen on hänen käsityksensä asiasta kuitenkin muuttunut ja muutokset hallituksen kokoonpanossa käyneet mahdollisiksi. Yksi sellainen on jo tapahtunut ja pari muuta aivan lähiaikoina odotettavissa.

Hieman ennen kansanäänestystä luokseen saapuneelle työläisten lähetystölle lausui riigivanem hallituksen kiinnittävän entistä suurempaa huomiota tyväen oloihin ja sosialiseen huoltoon sekä harkitsevan tässä mielessä opetus- ja sosialiministeriön jakamista ja itsenäisen sosialiministeriön perustamista, "jos olosuhteet sen suinkin sallivat." Ratkaisun asiassa tapahtui-

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi
3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta]:

Tavallinen.

kin pian kansanäänestyksen jälkeen ja parin viikon kuluttua siitä oli uuden ministeriön ohjesääntö valmis.

Ehdokkaina uuden ministeriön päälliköksi mainittiin julkisuudessa ent. riigivanem, sosialistisen työväenpuolueen johtaja Rei, historian professori Kruus ja Pärnun pormestari Kask. Olisiko Rei lopultakin ollut valmis ottamaan vastaan uuden salkun, sitä en varmasti tiedä, mutta sen ensimmäiseksi hoitajaksi nimitettiin kuitenkin Kask, johon riigivanem oli tutustunut lähemmin viimekesäisellä kylpykaudellaan Pärnussa. Hallituksen uutta ja samalla sen nuorinta jäsentä on lehdissä mainostettu Viron kunnalliselämän hyvänä tuntijana. Hänen 12-vuotisen työnsä tuloksena pidetään Pärnua kunnallishallinnon alalla ensimmäisenä Viron kaupungeista.

Muita muutoksia hallituksen kokoonpanossa ei vielä ole tapahtunut, mutta niitä on, kuten sanottu, odotettavissa aivan lähiaikoina. Ne koskevat ulkoasiain ja opetusasiain johtoa.

Ulkoministeri Seljamaa, joka helmikuun lopulla matkusti operoitavaksi Wieniin, jättäneen Tallinnaan palattuaan, mikä tapahtuu lähipäivinä, erohakemuksensa ja nimitettäneen lähettilääksi Roomaan, mitä paikkaa hänen varaltaan on pidetty täyttämättä jo kolmatta vuotta. Hänen sairautensa todettiin Wienissä syöpäluontoiseksi ja välittömänä aiheena hänen eroonsa ovat niinmuodoin terveyssyyt. Hänen seuraajanaan on mainittu sekä Berlinin-lähettiläs Akel että Parisin-lähettiläs Strandman, mutta ratkaisu on kuulemani mukaan jo tapahtunut edellisen hyväksi.

Tahtomatta tässä yhteydessä esittää mitään yleisarvostelua hra Seljamaasta Viron ulkoasiain johtajana, en kuitenkaan voi olla merkitsemättä, että hänen merkityksensä ja arvovaltansa sekä hallituksessa että "piireissä" on ollut laskemaan päin ja että hänen eronsa on ollut kyseessä ainakin pariin otteeseen jo aikaisemmin. Asiain johto on tavallaan liukunut hänen käsistään niin hyvin hallituksessa kuin välisministeriössäkin. Aivan erityisesti on tämä tapahtunut

kauppapolittisten asiain suhteen, jotka ovat joutuneet talousministeri Selterin käsiin, vieläpä siinä määrin, että välisministeriö on saanut tietää tärkeistä ulkomaankauppaa koskevista ratkaisuksista vasta päiviä sen jälkeen kuin ne ovat tapahtuneet.

Ulkoministerin ohella eronnee samanaikaisesti hallituksesta opetusministeri Kann, siirtyen, kuten kerrotaan, "Päevälehtiin", jonka johtokuntaan hän on pidemmän aikaa kuulunut. Hänen koulureforminsa on saanut paljon arvostelua osakseen ja nimenomaan keskikoulujen opettajistossa kytee tyytymättömyyttä häntä vastaan. Viime vuonna ahdisteli häntä useampaan otteeseen myös hallituksen silloinen äänenkannattaja "Aaja", minkä seikan jo saattoi pitää huonona enteenä.

Uutena opetusministerinä mainitaan sotaopiston johtaja, eversti Jaakson. Sotilashenkilön nimeäminen opetusministeriehdokkaana saattaa kylläkin tuntua jonkun verran oudolta, mutta saanee selityksensä siitä, että Jaakson, joka on päättänyt sotatieteelliset opintonsa Ranskassa, on hyvän pedagogin ja organisatorin maineessa.

Joka tapauksessa on selvää, että näillä henkilövaihdoksilla ei tule, tapahtuvatko ne täsmälleen niin kuin edellä on esitetty tai hieman toisin, ^{olemaan/}mitään vaikutusta hallituksen poliittiseen luonteeseen. Ne saattavat sen sijaan merkitä parannusta asianomaisten hallinnonhaarojen johdossa.

B. J. K.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 12

ASIA: _____

Tallinnassa olevan lähetystön raportti n:o 9.

v. a. Asiamies Ingman

8/5. 1936

Talinnassa, toukok. 8 p. 1936.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

362.

14 216 Pal. 36.

Ulk^{11/5. 36}oasiainministeriölle,

5 C12

Saan kunnioittaen oheisena lähettää
Ministeriölle Tallinnan lähetystön tiedotuksen no. 9,
mikä käsittelee

Kenraali Reekin käyntiä Moskovassa.

V.a.Asiaihoitaja:

Martti Riquan

Tallinna SSA OLEVA LAHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 9.

Tallinna ssa 8 p:nä touko kuuta 19 36.

19 / 216 Sal. 36

11/5-36

3

5 C12

Asia: Kenraali Reekin

käynti Moskovassa.

Sen mukaan mitä asioita tuntevalta taholta on allekirjoittaneelle ilmoitettu, ei Viron yleisesikunnan päällikön, kenraali Reek'in käynnille Moskovassa ole annettava sanottavaa poliittista merkitystä. Kysymyksessä on ilmeisestikin vain pelkkä kohteliaisuusvierailu ja näyttää siltä, että Viro ja Latvia olisivat kumpikin erikseen ratkaisseet suhtautumisensa asiaan. Erikoisesti korostetaan sitä, että kenraali Reek'in matkan ja Baltian maiden ulkoministerien konferenssin sattuminen melkein samanaikaisiksi, on puhdas sattuma, ja että näillä tapuksilla ei ole mitään tekemistä toistensa kanssa.

Kenraali Laidonerin Puolan kansallispäivän juhlassa t.k. 3 p:nä pitämä puhe (läh. lehtiselostus no.8) oli ilmeisestikin tarkoitettu osaltaan hälventämään niitä epäluuloja, joita kenraali Reek'in matkan johdosta voitiin olettaa syntyneen. Laidoner, joka on Tallinnan virolais-puolalaisen yhdistyksen kunniapuheenjohdaja, lausui puheessaan, että Viro haluaa ajaa itsenäistä rauhaa tavoittelevaa politiikkaa eikä tahdo joutua riippuvaisuussuhteeseen mistään suurvallasta. "Puolan ja Viron ulkopoliittinen asena kahden suurvallan välissä on samanlainen. - - - Olisi suotavaa, että Itämeren itä- ja etelärannikolle muodostuisi valtioiden ryhmä, joitten välillä vallitsisi samanlainen luottamus kuin

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi
3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta]:

Tavallinen.

nykyään Viron ja Puolan välillä."

Yleensäkin tšekäläisissä sotilaspireissä ei tunnuta annettavan sanottavaa merkitystä kenraali Reek'in vierailulle. Eräs korkea-arvoisempi esikuntaupseeri, joka näyttää olevan läheisissä suhteissa kenraali Laidonerin kanssa, lausui allekirjoittaneelle käsityksensä, että koko asia ei merkitse muuta kuin että "venäläiset halusivat näyttää meille komeaa armeijaansa, ja meillä ei ollut mitään syytä kieltäytyä tarjouksesta." Samanlaisen käsityksen esitti puolestaan allekirjoittaneelle myös Viron suojeluskuntain päällikkö kenraali Orasmaa lausuen, että puheenaoleva vierailu ei saata merkitä mitään muutosta Viron ulkopoliittiseen suuntautumiseen.

V.a.Asiainhoitaja:

Matti Nyman.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 12

ASIA: _____

Talinnassa olevan lähetystön raportti n:o 10

v.a. Asiantuntija Engman

14/5-1936

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Tallinnassa, toukok. 14 p. 1936.

No. 376.

15/217 Sal. S 26.
16/8.36

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e ,

5 C12

Saan kunnioittaen oheisena lähettää Minis-
teriölle Tallinnan Lähetystön tiedotuksen no. 10, mi-
kä käsittelee

Ulkoministerikonferenssia.

V.a.Asiainhoitaja:

Matti Ryymän

Tallinna SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 10.

Tallinna ssa 14 p:nä touko kuuta 1936.

18 / 217 Sal. 36		
14/5.36		
	Ulk. Min.	Asia
5	C12	

Asia: Ulkoministeri-
konferenssi.

Täällä kuluvan toukokuun 7-9 päivinä pidetystä Baltian maiden ulkoministerikonferenssista, jossa Viroa edustivat ulkoministeri Seljamaa sekä ulkoministerin apulainen Laretei, Latviaa pääsihteeri Munters ja Liettuaa ulkoministeri Lozoraitis, saan kunnioittaen ilmoittaa Ministeriölle seuraavaa:

Konferenssissa oli tällä kertaa pääpaino annettu poliittisille kysymyksille ja tällöin lähinnä yhteisen katsantokannan löytämiselle viimeisen ajan suurpoliittisiin tapauksiin nähden. Konferenssista annetussa kommunikéessa ulkoministerit toteavat olevansa viimeisen ajan suurpoliittisiin tapauksiin, niiden seurauksiin ja tulevaisuuden näköaloihin nähden täysin yksimieliset. He vakuuttavat uskollisuuttaan kansainliiton periaatteille ja näkevät siinä, mikäli se perustuu kansainvälisen yhteisön oikeuteen ja henkeen, parhaan rauhan ja turvallisuuden takeen. Kansainliiton arvovallan ja erinäisten siinä ilmenneiden rakennevikojen korjaamiseksi olisi ryhdyttävä yhteiseen, rauhalliseen parannustoimenpiteeseen. Tunnustuen rauhan jakamattomuuden vaatimuksen ulkoministerit vaativat yksimielisesti Euroopan eri osien turvallisuussysteemien yhtäläisyyttä. He tarjoavat osanottoaan yleisen, kollektiivisen turvallisuussysteemin aikaansaamiseksi Euroopassa haluamatta samalla kuitenkaan kieltää alueellisten turvallisuussopi-

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi
3) Ei ulkomaadustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaadustuksen tiedoituksiin, mutta]:

Tavallinen.

musten tarkoituksenmukaisuutta tietenkin edellytyksellä, että ne soveltuvat yleiseen turvallisuussysteemiin tai Kansainliiton systeemiin. Tulevissa kansainvälisissä neuvotteluissa on noudatettava periaatetta, että mitään valtiota koskevaa päätöstä ei saa tehdä ilman sen valtion osanottoa ja suostumusta.

Ylläolevan johdosta mahdollisesti heräävään kysymykseen merkitseessä alueellisten turvallisuussopimusten hyväksyminen jonkinlaista lähenemistä ranskalais-venäläiseen linjaan päin, on v.t. ulkoministeri Laretein vakautuksen mukaan vastattava ehdottoman kielteisesti. Kannanotto ranskalais-venäläiseen sopimukseen nähden ei lainkaan kuulunut konferenssin päiväjärjestykseen. Ranskalais-saksalaisten sopimusehdotuksien suhteen ei myöskään otettu mitään kantaa lähimä syytä, että mainittuja sopimusehdotuksia katsotaan vain jonkinlaiseksi "raaka-aineeksi", jonka pohjalla mahdollisesti aikanaan voidaan ryhtyä neuvotteluihin. Tässä yhteydessä lienee syytä tulla mainituksi, että Englannin Saksalle esittämään kysymyssarjaan sisältyvän tiedustelun suhteen, eikö Saksa ole valmis ryhtymään hyökkäämättömyyssopimuksiin myös Virom ja Latvian kanssa, joita maita Saksan ehdotuksessa ei mainittu, on hra Laretein ilmoituksen mukaan Virossa vallalla se käsitys, että Saksa jo aikaisemmassa ilmoituksessaan on tiedottanut olevansa sellaisiin taipuvainen.

Konferenssissa neuvoteltiin myös yhteisestä esiintymisestä Kansainliitossa ja Baltian maille todennäköisesti tarjottava neuvostopaikka päätettiin antaa Latvialle. Latvia oli aakkosjärjestykseen perustuen tarjonnut neuvostopaikkaa Virolle, mutta viimeksimainittu oli siitä kieltäytynyt lähinnä taloudellisista syistä ottaen samalla myös huomioon nykyisten neuvoston käsiteltävinä olevien suurpoliittisten kysymysten hankaluuden. Latvia puolestaan oli jo edellisessä konferenssissa ilmoittanut olevansa suostuvainen vastaanottamaan neuvostopaikan mikäli Viro siitä kieltäytyisi. Liettua ei poliittisen asemansa vuoksi luonnollisesti tulla kysymykseen. Baltian liiton edustusta neuvostossa pidettiin lähinnä siitä syytä tarkoituksenmukaisena, että liitto haluaa päästä sanomaan sanansa odotettavassa Kansainliiton uudelleenjärjestelyssä.

Konferenssissa suoritettu poliittinen työ oli hra Larete in sanojen mukaan lähinnä rajoittunut alussa mainittujen yleisten suuntaviivojen määrittelyyn. Varsinaisista konkreettisista toimenpiteistä ei sensijaan päätöksiä tehty.

Nyt pidettyä konferenssia ja yleensä koko Baltian liittoa arvostellaan Virossa hyvin eri tavalla. Välistministeriön käsityksen mukaan on liitto suurin piirtein täyttänyt sen mitä siltä odotettiin. Tärkein poliittinen saavutus on, paitsi yhteisen esiintymisen aiheuttamaa Baltian maiden arvoavallan nousua, se, että Liettua saadaan pidetyksi "kontrollin alla" ja estetyksi hyppäämästä Neuvostoliiton syliin. Hra Larete in sanojen mukaan onkin Liettua onnistuttu pitämään entistä paremmin ohjaksissa. Nyt pidetyssä konferenssissa se ei enää, niinkuin aikaisemmissa konferensseissa, yrittänytkään vetää liittokumppanejaan Neuvostoliittoon päin. Jo tästäkin syystä vallitsi konferenssissa entistä suurempi yksimielisyys. Liettualaiset olivat tosin alussa olleet jonkun verran myrtyneitä kenraali Laidonerin Puolan kansallispäivän juhlassa pitämän puheen (lähet.lehtiselostus no.8) johdosta, mutta he rauhoittuivat, kun heille selitettiin kenraali Laidonerin halunneen tuoda julki sen käsityskantansa (joka hra Larete in mukaan on myös Viron hallituksen kanta), että mitään sotilallista Baltian liittoa ei voida ajatellakaan ennenkuin Liettuan ja Puolan suhteet ovat saateet normaalille kammalle.

Lehtilausuntoihin nähden pyydän viitata lähetystön lehtiselostukseen no. 9.

Mainittakoon, että ulkoministeri Seljamaa saattoi terveydentilansa vuoksi ottaa osaa ainoastaan ensimmäisen päivän neuvotteluihin, ja hänen sijastaan oli neuvottelijana Laretei. Seljamaa on jatkuvasti lomalla ja todennäköistä on, että Akel aivan lähiaikoina virallisesti nimitetään ulkoministeriksi.

Konferenssin loppukommunikee lähetetään oheenliitettynä.

V.a.Asiainhoitaja: *Matti Ryman*

Après avoir entendu le rapport du Représentant de la Lettonie relatif à l'exécution des décisions prises à la III-e Conférence des trois Pays, tenue à Riga, les 9-11 décembre 1935, la quatrième Conférence a été unanime à remercier le Président en exercice du travail accompli par lui dans l'intervalle des deux Conférences, ainsi que du rapport circonstancié qu'il en a bien voulu lui présenter. La Conférence a approuvé ledit rapport.

Entrant dans le deuxième cercle de leurs conférences, l'Estonie, la Lettonie et la Lituanie constatent que les bases jetées par le Traité d'entente et de collaboration du 12 septembre 1934 ont assuré à leur activité une direction constante et suivie. Ce fait s'est manifesté aussi bien dans le règlement des questions surgies dans leurs relations mutuelles que dans toute une série d'initiatives d'ordre juridique, économique et administratif, prises par les premières trois conférences et qui ont abouti à un grand nombre des résultats concrets.

De même, dans le domaine de leur politique étrangère une heureuse unanimité et un concert confiant se sont établis et continuent à s'approfondir dans tous les problèmes vitaux possédant un intérêt commun au sens du Traité du 12 septembre 1934. Ils constatent qu'en conséquence de leur action concertée la situation de l'Entente Baltique s'est consolidée et que par leur attitude indépendante les trois Pays ont pu assurer autant que ceci dépendait d'eux la paix et la bonne entente dans la région d'Europe à laquelle ils appartiennent. Les trois Pays constatent qu'il y a donc lieu d'accueillir avec entière satisfaction les résultats obtenus par l'Entente Baltique en vertu du Traité du 12 septembre.

Ayant examiné soigneusement au cours de la présente Conférence la situation internationale actuelle, les Ministres des Affaires Étrangères constatent une unanimité complète en ce qui concerne l'appréciation des événements qui se sont déroulés dans l'intervalle entre la III-e et la IV-e Conférences ainsi que des conséquences de ces événements et des perspectives d'avenir.

Réaffirment leur fidélité aux principes de la Société des Nations ils continuent de considérer cette organisation, en tant que basée sur le droit et l'esprit de collectivité internationale, comme le meilleur gage de paix et de sécurité offrant par là les garanties appropriées de l'exis-

tence libre et indépendante de tous les Pays.

Suivant l'opinion des Ministres des Affaires Etrangères, à l'amoindrissement de l'autorité de la Société des Nations et à certains défauts de sa construction, qui se sont mis au jour, remède devrait être porté par une action commune, patiente et constructive, tout en maintenant les principes essentiels qui sont à la base du Pacte. De leur part ils sont fermement décidés d'y apporter dans les limites de leurs forces un concours actif et de soutenir toute initiative ayant pour but d'accroître l'influence et le prestige de la Société des Nations.

Reconnaissant la doctrine de l'indivisibilité de la paix, les Ministres des Affaires Etrangères sont unanimes à réclamer l'égalité des garanties de la sécurité qui dans un règlement nouveau seraient à accorder aux différentes régions de l'Europe. En conséquence ils offriront leur collaboration à l'élaboration et à l'application en Europe d'un système général de sécurité collective, qui représente une forme supérieure de l'organisation de la paix, sans vouloir nier l'opportunité et l'utilité des systèmes régionaux de sécurité, à condition toutefois qu'ils cadrent avec un système de sécurité générale ou avec le système de la Société des Nations et sans préjuger des étapes de l'organisation de la sécurité. Ils maintiendront dans les discussions internationales à venir le principe que rien ne devrait être décidé à l'égard d'un Pays sans sa participation et son consentement.

La Conférence reconferme le point de vue exprimé dans la résolution ad III adoptée par la III-e Conférence concernant la désirabilité de la représentation de l'Entente Baltique au Conseil de la Société des Nations et les Ministres des Affaires Etrangères se sont mis d'accord de soutenir à la prochaine Assemblée de la Société des Nations la candidature de la Lettonie au Conseil de la Société des Nations.

La Conférence exprime sa reconnaissance aux experts douaniers des trois Pays pour les travaux accomplis à la Conférence de Riga du 13 au 20 février 1936, et émet le vœu que le projet définitif de la nomenclature douanière unifiée soit adopté par les experts des trois Pays et présenté aux trois Gouvernements avant la prochaine Conférence des Ministres des Affaires Etrangères.

Les travaux préliminaires pour la convocation de la Conférence préparatoire des experts économiques des trois Pays, recommandée par la III-e Conférence des Ministres des Affaires Etrangères (résolution ad IV;

étant terminés, la Conférence prie le Gouvernement letton de se charger d'élaborer et de remettre, dans un délai de 15 jours, aux Gouvernements de l'Estonie et de la Lituanie, le programme des travaux de la Conférence préparatoire, après quoi les trois Gouvernements se mettront d'accord, par la voie diplomatique, sur le jour de la convocation de ladite Conférence préparatoire.

Ayant pris connaissance des travaux poursuivis par les trois sections nationales du Bureau de juristes des trois Pays en exécution des décisions prises à la dernière réunion du Bureau, tenue à Kaunas, les 14-16 novembre 1935, la Conférence constate avec satisfaction les résultats obtenus à cet égard et invite le Bureau

1) à adopter définitivement, avant la prochaine réunion du Bureau qui est prévue à Riga à la fin de ce mois, les projets des lois uniformes sur les chèques ainsi que sur les lettres de change et billets à ordre;

2) à inciter les sections nationales du Bureau à achever, jusqu'à cette prochaine réunion du Bureau, les études

- a) des projets d'une loi uniforme et d'une convention trilatérale portant sur l'extradition des criminels;
- b) du projet d'une loi uniforme sur les faillites;
- c) du projet sur l'unification de la statistique des trois Pays en matière criminelle,

afin que ces projets puissent être mis à l'ordre du jour de la prochaine réunion du Bureau en vue de leur adoption définitive;

3) à faire accélérer aux deux sections nationales l'étude du projet de règlement du Bureau des juristes, présenté par la section lettonne

La Conférence décide de prier le Gouvernement Letton à qui incombe la convocation de la prochaine conférence des Ministres des Affaires Étrangères de le faire pour le mois de décembre 1935.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 12

ASIA: _____

Talinnassa olevan lähetystön raportti n:o 11.

v. a. Asiamiehittäjä Luoma

14/5. 1936

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Tallinnassa, toukok. 14 p. 1936.

No.377.

16 / 217 Tal.	16.
16/5-36	
5	C12

Ulkoasiainministeriölle,
5 C12

Saan kunnioittaen oheisena lähettää
Ministeriölle Tallinnan Lähetystön tiedotuksen
no. 11, mikä käsittelee aihetta

Vielä kenraali Reek'in Moskovamatkasta.

V.a.Asiainhoitaja:

Matti Ryman

Salainen.

T a l l i n n a S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

RAPORTTI n:o 11.

Tallinna ssa 14 p:nä touko kuuta 1936.

KÄRKASIAIHMINEN		
16	217 Sal.	36.
16/5.36	5	112
5	C12	

Asia: Vielä kenraali Reek'in
Moskovamatkasta.

Eilisessä keskustelussa v.t. ulkoministeri Laretein kanssa tuli puheeksi myös kenraali Reek'in Moskovamatka. Tämän keskustelun perusteella saan täydennykseksi lähetystön raporttiin no.9 kunnioittaen ilmoittaa seuraavaa:

Hra Laretei vakuutti, että kenraali Reek'in matka oli pelkkä kohteliaisuusvierailu vailla vähintäkään poliittista merkitystä. Neuvostoliiton (ja Ranskan) taholta oli tosin parhaansa mukaan koetettu antaa asialle poliittista sivumakua, mutta nämä pyyteet oli kuitenkin saatu pää-asiaassa torjutuiksi. Niinpä olivat venäläisten taholta ensimmäisenä vierailupäivänä pidetyt puheet olleet sängen voimakkaasti politiikalla höystettyjä, mutta kenraali Reek oli vastapuheissaan valanut niihin kylmää vettä lausuen m.m. että Viron ja Neuvostoliiton suhteet perustuvat rauhansopimukseen. Venäläiset olivatkin sitten peräytyneet, kenraali Reek'in seuralainen eversti Maasing oli kutsuttu "ulos" ja hänelle selitetty, että vastaisissa puheissa ei tulla koskettelomaan politiikkaa sekä että suunnitellusta puheitten julkaisemisesta luovutaan.

Kysymyksen johdosta, miten Virossa ajatellaan Saksan suhtautuvan k.o. vierailuun, hra Laretei kertoi, että vierailusta jo etukäteen oli ilmoitettu Berliniin ja siellä selostettu

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi
3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta]:

Tavallinen.

sen luonnetta. Näinollen oli Saksa ja sen lehdistö suhtautunut kysymykseen sangen rauhallisesti. Saksen takäläinen lähettiläs oli hra Lareteille nimenomaan ilmoittanut hallituksensa olevan täysin tyytyväisen Viron taholta annettuihin selityksiin.

V.a.Asiainhoitaja:

Matti Pyryläinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 12

ASIA: _____

Talinnassa olevan lähetysten raportti n:o 12.

Ministeri Flynnin

28/5-36.

Talinnassa, toukok. 28 p.1936.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

421.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
17 / 217 Tal. 1936.		
2/6 - 36	2	10
Ulkoasiainministeriölle,		
5 C12		

Saan kunnioitteen oheisena lähettää
Ministeriölle Tallinnan Lähetystön tiedoituksen
no. 12, mikä käsittelee

Oikeudenkäyntiä rintamamiehiä vastaan.

Ministeri:

P. Kyminen

RAPORTTI n:o 12.

Tallinna ssa 28 p:nä touko kuuta 1936.

VALKOASIAINTEIH		
12/27 Jul.D. 1936.		
4/6. 36	30	100
	C. 112	
5	C12	

Asia: Oikeudenkäynti rintama-
miehiä vastaan.

Joulukuun 8 p:n tunnetut tapahtumat Virossa ovat nyt saaneet oikeudellisen selvityksensä. Tallinnan sotaoikeus on kuluvaan kuun 25 p:nä julistanut päätöksensä niihin sekaantuneita rintamamiehiä vastaan nostetussa oikeusjutussa.

Mittasuhteiltaan on rintamamiesjuttu suurin mitä Virossa koskaan on ollut. Syytettyjen lukumäärä oli 155, puolustusasianajajain 38 ja jutun käsittely kesti toukokuun 6 p:stä sen 25 p:ään eli yhteensä 20 päivää. Päätöksen tekeminenkin vaati osakseen 65 tuntia.

Suurella jännityksellä odotetun oikeuden päätöksen mukaan tuomittiin 9 syytettyä, joukossa tunnetut everstit Seiman ja Kubbo sekä kapteenit Holland ja Pallon, 20 vuodeksi kuritushuoneeseen, 20 syytettyä, joukossa kenraalit Larka ja Törvand, 15 vuodeksi kuritushuoneeseen, 4 syytettyä 12 vuodeksi, 29 syytettyä 10 vuodeksi, 41 syytettyä 6 vuodeksi ja 13 syytettyä 4 vuodeksi kuritushuoneeseen. Lisäksi tuomittiin 14 syytettyä 3 vuodeksi vankeuteen, 11 syytettyä 2 vuodeksi ehdolliseen vankeuteen ja 5 syytettyä 6 kuukaudeksi vankeuteen. Vapauttava päätös tuli ainoastaan 7 syytetyn osaksi, joiden joukossa, kuten yleensä odotettiin, olivat ent. lähettiläs Pusta, professori Vaabel ja välisministeriön sanomalehtijaoston päällikkö Sammul.

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi
3) Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin, mutta]:
Tavallinen.

Langetettu tuomio, josta voidaan valittaa vain muodollisten virheiden vuoksi, on erittäin ankara - rangaistuksena on yleensä kuritushuone, mikä upseereille merkitsee virka-arvon, kunniamerkkien ja eläkkeen menetystä - ja joka tapauksessa ankarampi kuin yleensä voitiin odottaa. Useissa tapauksissa ylittää se yleisen syyttäjänkin esittämät rangaistusvaatimukset. Aivan erikoisen selvästi on tämä huomattavissa kenraali Törvandin suhteen. Syytekirjelmässä vaadittiin hänelle rangaistusta rikoslain 76 §:n perusteella s.o. liittymisestä vallankaappaukseen. Syyttäjä yleisessä syytöspuheessaan katsoi häntä voitavan syyttää kuitenkin vain rikoslain 144 §:n perusteella s.o. vallankaappauksen valmistelun salaamisesta, mistä seuraisi korkeintaan 3 vuoden vankeusrangaistus, mutta sota-oikeus tuomitsi hänet rikoslain 75 §:n mukaan s.o. vallankaappauksen valmistelusta, kuten jo mainittu - 15 vuodeksi kuritushuoneeseen.

Rangaistusten "drakonisuuteen" lienee osittain vaikuttanut se, että tällä kertaa haluttiin kaikelle kansalle selvästi osoittaa, kuinka raskauttaviin rikoksiin rintamamiehet olivat tehneet itsensä syypääksi ja samalla asettaa varoittava esimerkki. Edellisen vuoden rintamamiesjutussa annetut lievät ja lisäksi yleensä ehdolliset tuomiot olivat nimittäin antaneet aihetta puheisiin, että rintamamiehiä syyttömästi vainottiin ja niitä käytettiin todistuskappaleina agitatioon hallitusta vastaan. Tuomioita langettaessaan sota-oikeus lienee myöskin ollut selvillä siitä, että harva, tuskinpa kukaan raskeammin rangaistusta, tulee ^{rangaistustaan/} lähimainkaan täysin suorittamaan. Ennen oikeudenistuntoa on jo kuultu puhuttavan yleisestä amnestiasta ja määrävällä taholla pidettäneen sitä tietämäni mukaan mahdollisena "joko enemmän tai myöhemmin". Luultavaa on, että sen aika ehkä on tullut sen jälkeen kuin uusi valtiosääntö on astunut voimaan ja sen edellyttämät elimet ovat ryhtyneet tehtäviään täyttämään.

Syytettyjen joukosta olivat yleisemmän mielenkiinnon esineenä varsinkin ent. lähettiläs Pusta, prof. Vaabel, ulkoministeriön osastopäällikkö Sammul, joiden nimet oli merkitty

"manifestiin" tulevan hallituksen jäsenenä sekä kenraali Törvand. Kolmeen ensinmainittuun nähden se tosin laukesi sen jälkeen kun syyttäjä luopui vaatimasta heille rangaistusta, mutta Törvandiin nähden se pysyi vireillä aina tuomion julistamiseen saakka.

On jotain käsittämätöntä ja samalla kohtalokasta siinä, että Törvandin-kaltainen henkilö, joka 13½ vuotta oli monen uhan ja juonittelujen alaisena jaksanut pysyä Viron sotaväen esikuntapäällikkönä - kuulumalla samalla niihin perin harvoihin korkeampiin virolaisiin upseereihin, jotka eivät olleet ottaneet osaa vapaussotaan - ja joka epäilemättä ei voinut olla olematta selvillä kaappaushankkeen olemattomista mahdollisuuksista, kuitenkin tavallaan sekaantuu tällaiseen kevytmieliseen juttuun ja joutuu lopuksi syytettyjen penkille. Hänet samoin kuin monet muut antoi ilmi Sirkin "päävaltuutettu" kapteeni Holland ja huolimatta siitä, että Törvand saattoi nimenomaan todistaa varottaneensa Hollandia kaappaushankkeeseen ryhtymästä, asetti sota-oikeus hänet samaan kategoriaan rintamamiesten muodollisen johtajan, kenraali Larkan kanssa. Tähän tulokseen on epäilemättä osaltaan vaikuttanut hänen takavarikoitu taskukirjansa, mikä sisältää sappekkeitä merkintöjä nykyisestä järjestelmästä Virossa ja sen johtajista sekä hänen kärtyistä mielentilansa kuvaavia lausemia ja huudahduksia, kuten: "Miksi makaavat rintamamiehet?", "Viron kansa on liian kauan saanut elää orjuudessa!" j.n.e.

Mitä tulee Pustaan, Vaabeliin ja Sammuliin, on todettava, että heitä vastaan ei ole voitu osoittaa mitään, mikä viittaisi edes tietoisuuteen kaappaussuunnitelmista saati sitten osuuteen siihen. Jokainen heistä on siis joutunut syyttään kärsimään, mutta aivan erikoisesti on mielestäni syytä valittaa Pustan osaksi tulleita koettelemuksia. Häntä on siitä päivästä saakka, jolloin hän saapui Tukholmasta Tallinnaan antamaan selityksiään osallisuudestaan tai oikeammin sanoen osattomuudestaan kaappaushankkeeseen, kohdeltu kuin törkeätä rikokselista myöntämättä pienintäkään helpotusta edes terveyssyistä ankaraan vankila järjestelmään. Ja kuitenkin hän on, kuten eräs

edeltäjistäni kirjeessään mainitsee "yksi niistä neljästä virolaisesta, joita ylipäänsä Euroopassa tunnetaan" ja joka kieltämättä on tehnyt Virolle arvokkaita palveluksia pitkällä diplomaattikaudellaan. Hän on onnistunut hankkimaan sekä Virolle että itselleen huomattavia ja vaikutusvaltaisia ystäviä, mutta pelättävissä saattaa olla, että nämä ystävät tarkistavat käsitöksensä Virosta oikeusvaltiona sen kohtalon perusteella, mikä hänen osakseen on kotimaassaan tullut.

Oikeudenkäynti on tuonut epäilemättä selvyyttä kaappaushankkeen ja sen valmistelun moniin yksityiskohtiin. Mutta joukko kiintoisia seikkoja on jäänyt yhä edelleen joko kokonaan tai osittain hämärän peittoon. Täyttä selvyttä ei ole esim. tärkeässä kysymyksessä olisiko joulukuun 8 p:n aamuna tosiaankin ryhdytty toteuttamaan kaappausuunnitelmaa vai ei. Mitsään päätöstä ennen poliisin saapumista Kadakantielle ei kuitenkaan todistettavasti ole tehty. Eräiden syytettyjen selitysten mukaan ei se Sirkin sähkösanoman jälkeen olisi tullut kysymykseenkään. Toiset taas ovat juhlallisesti vakuuttaneet, että he eivät missään tapauksessa olisi olleet mukana, jos verenvuodatus olisi ollut pelättävissä.

Selvittämättä jää myös sellaiset kiintoiset kysymykset, kuten esimerkiksi: Miksi Sirk ei saapunut sovittuun aikaan Tallinnaan? Minne joutuivat Danzigista ostetut revolverit? Kuka oli se ei-rintamamiespolitikko, joka kävi neuvottelemassa Sirkin kanssa? Merkitystä vaille ei myöskään olisi selvyys kysymykseen, kuinka pitkälle salahankkeeseen ulottui poliisin tuntosarvet. Eräät syytetyistä ovat oikeudenkäynnin aikana tosin ilmoittaneet aikoneensa tehdä poliisille asianomaisen ilmoituksen, mutta tällaisia "myöhästyneitä" lienee tuskin syytä epäillä enemmästä.

Kokonaisuutena katsottuna on tämä nyt päättynyt Viron suurin oikeusjuttu samalla sen surullisimpia. Ensinnäkin tuntuu miltei uskomattomalta se kevytmielisyys ja naivisuus, millä salahankkeita on valmisteltu ja ajettu sekä se häikäilemättömyys, millä niistä täysin tietämättömiä ihmisiä on niihin

sekaannutettu. Eräät johtajista näyttävät toimineen jonkunlaisen psykoosin vallassa - "Päevaleht'in" mielestä "viinahöyryjen vallassa" - välittämättä rahtuakaan realiteeteistä ja ottamatta huomioon mitään seurauksia enemmän johtamalleen joukolle kuin Virollekaan.

Ja toiseksi: niinpian kuin poliisi on korjannut saaliinsa, alkavat pidätettyjen joukossa ilmiannot toisiaan vastaan, joita jatkuu siinä määrin vielä oikeuden istunnoissakin, että eräs puolustusasianajaja katsoo jo olevan syytä huomauttaa kuulijarivienkin pian olevan vaarassa joutua sekoitetuksi juttuun. Kun pahaset poikaset, jotka ovat joutuneet kiinni kolttosistaan, esiintyvät useimmat täysin syyttöminä ja yrittävät vierittää syyllisyyden toisten niskoilte. Poikkeuksiakin tästä on, mutta niiden joukkoon ei voi lukea ainakaan kaappaushankkeen johtajaa, Sirkin "erikoisvaltuutettua" Hollandia. Eikä yleensä muutaakaan "johtaja-ainesta". Tämä kaikki muistuttaisi jotain farssia, ellei se sanalla olisi niin kovin surullista.

B. K. ...

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C12.

ASIA:

Talinnassa olevan lähetystön rap. n:o 13.

Ministeri Kyyrinen

29/6 1936.

LÉGATION DE FINLANDE

Tallinnassa, Kesäkuun 29 p:nä 1936

521.

18/217/ac		
4/7.36	50	LIT
	OSASTO	ASIA
5	C12	

U l k o a s a i n m i n i e r i ö l l e .

Saan kunnioittaen oheisena lähettää Ministeriölle
Tallinnan Lähetystön tiedoituksen N^o 13, mikä
käsittelee

Männikön onnettomuuden jälkiselvittelyä.

M i n i s t e r i :

B. Kuningas

Tallinna SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 13

Tallinnassa 29 p:nä kesä kuuta 1936.

Salainen.	
18/217	ad. 11 X
4/7.36	fo
5	1912

Asia: Männikön onnettomuuden jälkiselvittelyjä

Kuluvan kuun 15 p:nä tapahtui Viron valtion ammuslataamossa Männikulla, noin 7 km:n päässä Tallinnasta, ankara räjähdys, mikä tuhosi lataamon ja viereiset varastohuoneet sekä sotatarvelaboratorion. Huomattavien aineellisten vahinkojen lisäksi sai räjähdyksessä surmansa 60 henkilöä, niiden joukossa useita sotakemian asiantuntijoita, ja haavoitui 28 henkilöä, useat varsin vakavasti.

Onnettomuustapauksesta, joka on suurin, mikä Viroa on kohdannut sen itsenäisyyden aikana, on Suomen lehdistössä ollut siksi yksityiskohtaisia kuvauksia, että voin rajoittua sen jälkiselvittelyyn.

Sanomalehdille antamassaan selostuksessa kenraali Laidoner katsoi onnettomuuden voineen aiheutua kolmesta syystä: huolimattomuudesta, "pahan käden" kautta tai jostakin onnettomasta sattumasta. Tarkoista tutkimuksista huolimatta, joita on toimitettu oikeusministerin johdolla, ei ole tähän asti ilmaantunut mitään, mikä viittaisi "pahan käden" toimintaan. Jäänee siis jällelle ensimmäinen ja kolmas mahdollisuus. Huolimattomuutta ja kurin puutetta on tietävästi ollut Männikulla havaittavissa. Väliministeriössä olen saanut kuulla, että kuri siellä on jättänyt toimomisen varaa ja että on sattunut sellaista, että joku työmies on tavattu varastohuoneissa savuke kouraan kätkeytyneenä j.n.e. Riigivanem, jonka kanssa keskustelin asiasta, näytti pitävän todennäköisimpänä jotain onnetonta sattumaa, mahdollisesti räjähdyspäivänä vallinnutta kuumuutta.

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi
3) Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin, mutta]:

Hänen mielestään oli Männikkö kokonaisuudessaan "aivan primitiivinen laitos". Tämän hän oli havainnut käydessään siellä viime vuonna ja tämän johdosta olikin kuluvan vuoden menosääntöön otettu määräraha uusien ammuslataamojen rakentamiseksi.

Männikun katastrofi on vaikuttanut järkyttävästi mieliin niin hyvin Tallinnassa kuin muuallakin maassa ja siitä tullaan arvattavasti vielä kauan puhumaan sekä sitä kommentoimaan.

Miehestä mieheen puhuttaessa kuulee moitittavan ja syyttävän armeijan johtoa, jonka niskoille onnettomuuden syy tahdotaan vierittää. Eräissä pienemmässä seurassa kuulin hiljan lausuttavan, että "mitä tahansa saattaa sattua niin kauan kuin Venäjän koulun miehet ovat johdossa".

Onnettomuuden uhrien perheille on lehdistön alotteesta koottu monina pieninä erinä yhteensä Ekr.40.000:- eli Smk 500.000:-, mikä näissä oloissa on huomattava määrä. Erityisellä tyydytyksellä on pantu merkille, että myöskin Suomessa on avattu varain keräys samaan tarkoitukseen. Niinpä lausuu "Päevaleht" keräystä koskevan uutisensa jatkoksi: "Niinmuodoin on myös Suomessa pantu alulle toiminta Männikun onnettomuuden uhrien perheiden avustamiseksi. Tämä lahdentakaisten veljemme myötätunnon osoitus on varsin liikuttava ja osoittaa, että veljeskansat jakavat yhteisesti toisensa murhepäiviä".

P. J. ...

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C12.

ASIA:

Talinnassa olevan lähetystön rap. n:o 14.

Ministeri Kyröinen.

2/9 1936.

LÉGATION DE FINLANDE

Tallinna, heinäk. 2 p:nä 1936.

Nº 536.

19/217/ae. 36	
97.36	9
5	012

U l k o a s i a n m i n i s t e r ö l l e .

Saan kunnioittaen oheisena lähettää Ministeriölle
Tallinnan Lähetystön tiedoituksen Nº 14, mikä käsit-
telee

Uuden ulkoministerin virkaanastumista.

M i n i s t e r i :

P. J. Kinnunen

T a l l i n n a S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 14.

Tallinna ssa 2 p:nä heinäkuuta 19 36.

ULKOASIAINMINISTERIÖ	
19/7-36	19/217 fac. 1 36
5	C12

Asia: Uuden ulkoministerin
virkaanastuessa.

Viron uusi ulkoministeri ryhtyi virkaansa varsinaisesti hoitamaan kesäkuun 25 p:nä, jolloin hän otti vastaan lähetystöjen päälliköt ja esitti politikansa suuntaviivoja sanomalehdille myöntämässä haastattelussa.

Tämän haastattelunsa alussa (Lähetystön lehtiselostus № 11) hän katsoi olevan syytä alleviivata Viron ulkopolitiikan jatkuvaisuutta samoissa merkeissä, missä sitä aikaisemmin on johdettu. Viron ulkopolittiset suuntaviivat ovat "pysyneet muuttumattomina jo itsenäisyyden alkujasta lähtien", lausui ulkoministeri, "eikä ole mitään syytä otaksua, että tulevaisuudessakaan jotkut vaikutukset saattaisivat aiheuttaa niihin muutoksia - kaikkein vähimmin henkilön vaihtuminen johtavalla paikalla".

Tämä Viron ulkopolittisen suunnan jatkuvaisuuden jyrkkä alleviivaaminen saa selityksensä niistä huhuista, joita hra Akelin nimityksen jälkeen oli laskettu liikkeelle, nimenomaan Nauvosto-liiton lehdissä. Moskovan "Pravda" oli jo ehtinyt julistaa Akelin "germanofiliksi" ja "Alfred Rosenbergin ystäväksi". Lehden mielestä saattoi niinmuodoin olla odotettavissa suunnanmuutos Viron ulkopolitiikassa, jota muka ohjattaisiin vastaisuudessa Berlinistä käsin.

Kosketellessaan Viron suhteita eri maihin hra Akel - ehkäpä

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi
3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta]:

juuri edellämämainitusta syystä - rajoittui lyhyeen, ylimalkaiseen mainintaan Viron suhteista Saksaan. "Haluamme pysyä hyvissä suhteissa Saksan kanssa keskinäisen ymmärtämyksen ja kunnioituksen pohjalla". Suomen suhteen lausui hra Akel, että meitä veljeskansoina sitoo "yhteinen veri, jonka ääni vakavana hetkenä varmasti tunkeutuu esiin ja tukahduttaa ajoittain esille kohouvat epäsoinnut. Siinä mielessä muistamme myös kiitollisina Suomen poikien antamaa apua vapaustaistelussamme". Varsin lämpimän sävyn saivat hra Akelin sanat hänen puhuessaan suhteista Skandinaviaan, varsinkin Ruotsiin, jonne "on kohdistanut kansamme sympatia", mikä on "peräisin historiallisilta ajoilta". Mitä taas tulee Puolaan, totesi hän, että "heti Viron itsenäisyyden saavuttamisen jälkeen Puola ojensi meille ja meidän naapureillemme ystävällisesti kätensä, johon tietoisina tartuimme", lisäten, että "ystävyyys Puolan kansaan on vuosi vuodelta lisääntynyt".

Ulkopolitikkaansa on Viron pyrittävä ohjaamaan seuraavan kolmen periaatteen pohjalla: 1) noudattamalla ankaraa puoluettomuutta ja välttämällä joutumista ryhmittäisiin toista tai toista valtiota vastaan, 2) kehittämällä edelleen yhteistyötä Itämeren "ententen" piirissä ja yrittämällä laajentaa yhteistoimintaa "sekä pohjoiseen että etelään" ja 3) tukemalla "pettymyksistä huolimatta" Kansainliiton toimintaa, toivoen että "tämä Geneven-laitos kykenee voittamaan syvälle ulottuvan pulansa". Tämän lisäksi on tunnustettava, "että Europpa muodostaa rauhan jakamattoman yksikön ja että kollektiivinen turvallisuus on varmin tie toivottuihin tuloksiin".

Nämä "selityksensä" hra Akel katsoi olevan "deklarativistä laatua", mutta hänen mielestään "myöhemmin kyllä tulee tilaisuuksia keskustella kysymyksien yksityiskohdista".

X X X

Herra Akel on saanut kotimaassaan, jonne hänen täyttäessään ensi syksynä ikärajan olisi joka tapauksessa ollut pian palattava, varsin hyvän vastaanoton. Tämä on havaittavissa niin hyvin "piireissä" kuin sanomalehdistöissäkin. Väliministeriössä on asiain hoito virolaisillakin silmillä katsottuna jättänyt yhtä ja toista toivomisen varaa ja uuden päällikön odotetaan kykenevän saamaan tarpeelliset muutokset aikaan. "Ulkopolitikka on ala, johon nykyisissä olosuhteissa on kiinnitettävä huomiota ja sen takia on tärkeää, että ulkopoliittisessa koneistossamme ei olisi tyhjiä ja heikkoja kohtia", lausuu "Päevaleht", jonka mielestä ulkoministerin vaihdos merkitsee hallituksen kokoonpanon huomattavaa vahvistumista".

Herra Akelin, jota lähettiläskautensa perusteella Suomessa ei tarvinne lähemmin esitellä, sanotaan olevan "Ruotsin lumoissa" 6-vuotisen lähettiläskautensa perusteella siellä. (Itse hän puolileikkisästi sanoi minulle kahden nuorimman tyttärensä tulleen "täysin ruotsalaisiksi".) Tässä saattaa olla perää. Mutta niissä keskusteluissa, joita minulla on hänen kanssaan ollut, olen ollut havaitsevinani, että hänellä on vahva annos myötämielisyyttä myös Suomea kohtaan, mikä luullakseni tulee ilmenemään ulkoasiain hoidossakin.

B. K. ...

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C12.

ASIA:

Talinnassa olevan lähetystön raportti n:o 15.

V.a. Asiamiehittäjä Tugman.

10/8 1936.

LÉGATION DE FINLANDE

Tallinna, heinäk. 10 p:nä 1936.

N^o 567.

20	217/ae.	11	36
13/9.	36		
5	C12		

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

Saan kunnioittaen oheisena lähettää Ministeriölle
Tallinnan Lähetystön raportin N^o 15, mikä käsittelee
Ulkoministerin apulaisen vaihdosta Virossa.

V.a. asiansihteeri:

Maatli Pyyman

T a l l i n n a S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 15.

Tallinna ssa 10 p:nä heinäkuuta 1936.

20/217/ae. 36	
13/7.36	
5	C12

Asia: Ulkoministerin apulaisen
vaihdos Virossa.

Pääkonsuli Puhkilta tänään saamieni luottamuksellisten tietosen perusteella saan kunnioittaen ilmoittaa Ministeriölle seuraavaa:

Välisministerin apulainen H. Laretei tulee lähitulevaisuudessa siirtymään nykyiseltä paikaltaan ja hänen virkaansa astuu tunnettu sosialidemokraattinen politikko, entinen riigivanem August Rei. Rei'lle on asianomaisen ehdotuksen tehnyt joku päivä sitten ulkoministeri Akel ja tulee Rei lähipäivinä antamaan myöntävän vastauksen. Toimenpiteeseen lienee lähinnä syynä se, että halutaan kiinnittää tällainen arvovaltainen henkilö lähelle hallitusta ja saada entistä parempi yhteys sosialidemokraatteihin. Rei'lle henkilökohtaisesti on tällainen viran vastaanottaminen sangen nöyryyttävää, mutta ottaa hän sen kuitenkin vastaan lähinnä voidakseen siten lisätä sosialidemokraattien poliittista vaikutusvaltaa.

Rei'n kaltaisen persoonallisuuden vaikutus välisministeriössä tulee epäilemättä olemaan tuntuva. Suomen kannalta on merkittävää, että hän on Suomen pääkonsulin Puhkin läheinen ystävä ja on hänellä muutenkin suhteita Suomeen päin, lähinnä sosialidemokraatteihin.

Pääkonsuli Puhkin nimenomaisen toivomuksen mukaan pyydetään asia toistaiseksi pitämään erittäin salaisena.

Matti Ruuska

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäki.
3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta]:

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C¹².

ASIA:

Tullissa olevan lähelyksen raportti n:o 16.

Ministeri Ryynänen:

16/7 1936.

LÉGATION DE FINLANDE

Tallinna, heinäkuun 16 p:nä 1936.

597.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
21/218 fac:		36
21/7.36	9	
5	C12	

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

Saan kunnioittaen oheisena lähettää Ministeriölle
Tallinnan Lähetystön tiedoituksen № 16, mikä käsit-
telee

Muutoksia Viron ulkoasiainhallinnon piirissä.

M i n i s t e r i :

P. J. Heikkinen

Salainen.

Tallinna SSA OLEVA LAHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 16.

Tallinna ssa 16 p:nä heinä kuuta 1936.

KOKOASIAINNI	
21/218 fac: 136	
21/7036 No	
OSASTO	
5	C12

Asia: Muutoksista Viron ulko-
asianhallinnon piirissä.

Viron uusi ulkoministeri näyttää ensi työkseen käyneen suunnittelemaan huomattavia henkilömuutoksia ministeriönsä piirissä. Näistä suunnitelmista, jotka koskevat niinhysin keskusta kuin "linjaakin", olen Tallinnaan palattuani saanut tänään kuulla melko varmasta lähteestä seuraavaa:

Ulkoministerin apulaiseksi eli kansliapäälliköksi nimitetään Viron sosialistien johtaja, asianajaja Rei, kuten maisteri Ingman edellisessä raportissa jo on Ministeriölle tiedoittanut. Poliittisen osaston päälliköksi Möllersonin tilalle, joka siirrettäne neuvokseksi johonkin suurempaan lähetystöön, on pyydetty tarttolaista yliopistomiestä, lainopin dosentti Kaasik'ia ja kertojani tietämän mukaan on häneltä myöskin saatu myönteinen vastaus.

Lähettiläspaikkoihin nähden on odotettavissa vieläkin lukuisempia muutoksia. Nykyinen ulkoministerin apulainen Laretei nimitetään Pustan jälkeen vapaana olleelle lähettiläspaikalle Tukholmaan, tullen samalla akkreditoituksi Kööpenhaminaan ja Osloon. Akelin seurajaaksi Berliniin siirtyy Toffer Moskovasta ja hänen virkansa perii todennäköisesti Varsovan-lähettiläs Markus. Lähettiläspaikalle Roomaan, joka kolmisen vuotta on v.t.asiainhoitajan

Jakelu (alempana olevien ohjeiden mukaan):

-
.....
.....
- 1) Tavallinen. ll.
2) Tavallinen ja lisäksi ll.
3) Ei tiedoituksiin. ll.
4) Ei tiedoituksiin, mutta ll.

varassa, ovat kyseessä Strandman Parisista tai Leppik Kaunasista, missä suhteessa mitään ratkaisua ei vielä kuitenkaan ole tapahtunut.

Näitä suunniteltuja henkilövaihdoksia tarkastaessa kiintyy huomio etupäässä muutoksiin keskuksessa. Rei on varsin huomattava poliitikko, ent. riigivanem ja myöskin ulkoministeri Pätsin seitsemännessä hallituksessa, mutta häneltä puuttuu epäilemättä se rutiini ja teknillinen valmius, mitä ulkoministeriön kansliapäälliköltä vaaditaan. Vastaavanlaisia huomautuksia ja vieläpä suuremmalla syyllä voi tehdä Kaasik'in ja hänen virkansa suhteen, sillä hänen ulkopolittiset harrastuksensa ovat tähän asti tulleet näkyviin vain eräissä sanomalehti-artikkeleissa ja siinä, että hän kuuluu jäsenenä Haagin välitystuomioistuimen virolaiseen kansalliseen ryhmään.

Rei'tä on silloin tällöin mainittu ehdokkaana johonkin lähettäjäpaikkaan, varsinkin Tukholmaan. Kertojani tietämän mukaan on hänelle nyt selvitetty, että ainoastaan palvelus välisministeriössä tekee tällaisen nimityksen mahdolliseksi. Viikon päivät mietittyään hän on ilmoittanut Akelille suostuvansa kulkemaan tätä tietä.

B. J. ...

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C12

ASIA: _____

Talinnassa olevan lähetystön raportti n:o 17

Ministeri Flynnin

_____ 17/8 1936

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Talinnassa, elok. 13 p. 1936.

626.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
23 / 218 Sal. 13. 1936		
17/2. 36	5	C/12

Ulkoasiainministeriölle,

Saan kunnioittaen ohelena lähettää
Ministeriölle Tallinnan Lähetystön tiedoituksen
no. 17, mikä käsittelee

Viron sanomalehdistön julkaisuja Tasavallan
Herra Presidentin vierailusta Virossa.

Ministeri:

B. Kinnunen

T a l l i n n a S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 17.

Tallinna ssa 13 p:nä elo kuuta 19 36.

KOAS...
23/218 Sal...
178-36
5 C12

Asia: Viron sanomalehdistö Tasaval-
lan Herra Presidentin vierai-
lusta Virossa.

Tasavallan Herra Presidentin Virossa kuluvaan kuun 1-4 p:nä tapahtuneelle vierailulle on Viron sanomalehdistössä osoitettu aivan erikoista huomiota. Ennakkouutisia kuvineen julkaistiin siitä useampaan otteeseen ja vierailun aikana omistivat kaikki huomattavimmat lehdet pääkirjoituksissaan tervehdyssanoja "Viron kansan vieraalle" ja "Viron ystäväille." Vierailun yksityiskohdista julkaisivat kaikki suuremmat lehdet erikoiskirjeenvaihtajiensa lämpimään ja kunnioittavaan sävyyn laatimia selostuksia, joihin liittyi runsaasti eri tilaisuuksissa otettuja valokuvia.

"UUS EESTI," hallituksen pää-äänenkannattaja, toteaa artikkelissaan mielihyvällä Suomen ja Viron valtion päämiesten vuosittaisten vierailujen käyneen jo perinteelliseksi, mistä molemmille maille on epämätöntä hyötyä. "Valtionpäämiesten keskinäinen henkilökohtainen kosketus on tarpeellinen siitäkin syystä, että ei ainoastaan yksilöiden vaan myöskin kansojen välillä syntyä silloin tällöin väärinkäsityksiä. Niinpä esim. "vapsien" toiminta aiheutti Viron suhteissa ulospäin tunnettuja häiriöitä, jotka pakottivat tällä puolen lahtea tekemään eräitä tarkistuksia Viron ulkomaisten suhteiden piirissä. Me kuitenkin uskomme, että sellaisesta selvittelystä ja uudelleen arvioinnista on Suomen ja Viron välisille suhteille vastaisua."

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi
3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta]:

Tavallinen.

nessa ainoastaan hyötyä, sillä mitä tasaveroisempina kaksi naapurina toisiaan pitää ja mitä paremmin nämät toistensa kotoisia oloja ymmärtävät, sitä paremmat ovat niiden keskinäiset suhteet." Lehden mielestä on ilahduttavaa, että Viron ystävien ~~kokous~~ luku Suomessa ei mitenkään ole vähentynyt ja että vastuuntuntoisten Suomen kansalaisten piirissä osoitetaan Virolle kiinteää ystävyttä. "Myöskin Suomen Presidentin vierailussa tahdomme nähdä sen vanhan ystävyden lujittamista, mitä Presidentti Svinhufvud on aina Virolle osoittanut." Viro puolestaan on aina suhtautunut häneen syvällä kunnioituksella ja tahtoo sitä selvästi osoittaa Suomen Presidentin ja Pääministerin astuessa Viron kamaralle." Kaikkien virolaisten suusta kajahtaa heille: "tervetuloa"!

Otsakkeella "Kaksi taistelijaa" varustetussa artikkelissaan tuo "PÄEVALEHT" esiin eräitä paralleelleja molempien valtionpäämiesten elämästä. Molemmat ovat taistelleet kansansa oikeuksien puolesta ensi rivissä, molemmat ovat olleet valmiit kärsimään vakaumuksensa puolesta, istuen vankikomeroissa vieraalla maalla, mutta kumpikaan ei ole alistunut eikä taisteluissa murtunut. Molemmat ovat olleet uusien valtiottensa ensimmäisenä päämiehenä ja molemmat ovat myöhemmin valtiottensa kriitillisenä ajankohtana kyenneet auktoriteetillään ohjaamaan valtioaluksensa selvennille vesille. On pidettävä erikoisena onnena, että molemmilla mailla on ollut johtajat, jotka "eivät ole pelästyneet mitään vaikeuksia ja jotka eivät ole koskaan arkailleet esiintyä sen puolesta, mitä he ovat pitäneet oikeana." "Heidän menneisyytensä on täynnä tekoja ja nämä teot ovat johtaneet merkitseviin tuloksiin."

Loppusanoissaan lehti lausuu vielä seuraavaa: "Omatesaan sellaiset valtiomiehet voivat molemmat heimot niinhyvin lahden tällä kuin tuolla puolen olla vakuutettuja siitä, että niillä reformeilla, joita muuttuneet olosuhteet ja ympäristö vatii, on vain yksi päämäärä; kansallisen valtion itsenäisyyden vahvistaminen ja kansan tahdon julkituominen entistä paremmalla tavalla. Koska molemmat mainitut valtiomiehet ovat aina ymmärtäneet kansan tahdon, niin voimme olla

vakuutettuja siitä, että he ymmärtävät sen vastakin. Siinä on meidän tulevaisuutemme pantti ja vakuus."

Joskin artikkeli varsinaisesti on omistettu vieraillevalle valtionpäämiehelle, on samalla syytä panna merkille se arvonanto ja tunnustus, mitä "oppositiolehti" samalla osoittaa omalle valtionpäämiehelleen.

"POSTIMEES" kirjoittaa otsakkeella "Suomen presidentti Viron kansan vieraana" seuraavaa:

"Suomen ensimmäinen kansalainen, presidentti Svinhufvud on parasta aikaa Virossa epävirallisella vierailulla riigivanemamme luona. Tämä ei ole ensimmäinen vierailu, vaan on se jatkuvan, kauniin ja suurta sisäistä merkitystä omaavan tradition - molempien maiden ensimmäisten kansalaisten jokavuotisen keskinäisen vierailun - jatkamista. Vaikkakin nämä vierailut suoritetaan mahdollisimman vähän virallisina, niin on Suomen presidentin vierailu meillä muodostunut kansalliseksi suurtapaukseksi. Se pisti erityisesti nyt tapahtuneen vierailun aikana silmään."

"On selvää, että Suomen presidentti ei ole täällä pelkästään riigivaneman vieraana, vaan koko Viron kansan vieraana. Presidentti Svinhufvudin henkilössä haluaa kansamme osoittaa kunnioitustaan Suomen suurelle kansalaiselle, suomalaisen tervejärkisen valtioatteen edustajalle ja ruumiillistajalle. Mitä Svinhufvudin persona merkitsee nykyiselle Suomelle, sen tietää ja tuntee meidän kansamme hyvin. Kansamme on seurannut enemmän kuin mikään muu kansa Suomen sisäistä taistelua viime vuosien aikana. Tänä seuraamisen aikana on vanhan presidentin voimakas kuva kohonnut aina korkeammalle. Vanhan vapaustaistelijan rauhallinen käytös, hänen nauttimansa suuri arvonanto ja kansan usko hänen selväjärkiseen puolueettomuuteensa on tehnyt hänestä käskijän, jonka sanaa uskotaan ja kuullaan, ja jonka vaikutus ulottuu kauas kotimaan rajojen ulkopuolelle. Tämä kaikki ei ole suinkaan tuntematonta meidän kansallemme.

Presidentti Svinhufvud ruumiillistaa meidän kansalaisytemme silmien edessä koko Suomen kansaa, joka ei kärsi sorktoa eikä holhousta. Se ei ole sitä koskaan sietänyt eikä siedä nytkään. Presidentti Svinhufvud ruumiillistaa itsessään

suomalaista oikeustaistelijaa. Vuosia sitten ollut vaikea koe-tusaika sisäisten rauhattomuuksien merkeissä saattoi mennä o-hitse jälkiä jättämättä ja ilman mitään pakkotoimenpiteitä vain kiitos sen, että valtion johdossa seiso i henkilö, johon kansa luotti, ja joka saattoi ja uskalsi kääntyä kansan puoleen suorin sanoin.

Valtiomiehiä, jotka voivat rauhallisesti kääntyä kansan puoleen henkilökohtaisen arvovaltansa kautta, jotka hallitsevat kansansa mieliä vain lujan ja huomattavan henkilönsä kautta ja joiden ei tahtonsa toteuttamiseksi tarvitse käyttää peitettyjäkään pakkokeinoja, on vähän, ja niiden harvojen joukkoon kuuluu Suomen kansanomainen presidentti Svinhufvud. Tästä johtuu hänen popularisuutensa niin kotimaassaan kuin meilläkin. Suuren suomalaisen merkityksen maalleen ja kansalleen ymmärtää myös meidän kansamme nähden hänessä paitsi suurta valtiomiestä myös suuren esitaistelijan kansojen perusoikeuksien puolesta. Sellaisena miehenä tervehti kansamme häntä aina suurella innostuksella ja näkee hänessä oman kunrioitetuimman vieraansa."

"VABA MAA" toteaa pääkirjoituksessaan, että Suomi on selviytynyt miltei kaikissa maissa esiintyneestä sisäpoliittisesta kriisistä onnellisesti ja tarvitsematta ryhtyä rajoittamaan kansalaistensa vapauksia. "Suomen sisäisen stabilisuuden salaisuus on siinä, että Suomen kansa on poliittisesti kypsä ja suomalaiset valtiomiehet ovat valtiomiehiä sanan todellisessa mielessä." "Vielä nykyäänkin seisoo Suomen tasavallan johdossa vapautustaistelun huomattavin henkilö, presidentti Svinhufvud, joka tänään saapuu vierailulle Viron riigivaneman luokse. Svinhufvud taisteli venäläisajalla lain ja oikeuden puolesta, ja hän seisoo vielä nytkin samojen suurten valtiollisten periaatteiden valtijana."

Edelleen lausutaan kirjoituksessa kiittäviä sanoja Suomen kulttuuri- ja talouselämästä sekä ulkopolitikasta. Se päättyy seuraavasti:

"Viroa erottaa Suomesta vain kapea meri. Suomen tunnemme kuitenkin vain vähän. - - Kuitenkin Suomi voisi antaa meille paljon esikuvia valtio- sekä yhteiskunnallisen elämän järjestelytyössään. Tulevaisuuden kannalta olisikin paikallaan kehittää valtioelämäämme muotoihin, jotka olisivat lä-

hempänä Suomea eikä etsiä uusia muotoja, jotka vievät meidät Suomesta vieläkin kauemmalle. Uskomme, että Suomen ja Viron valtiomiesten tapaaminen, joka näiden päivien aikana tapahtuu, antaa tilaisuuden eri näkökohtien vastavuoroiseen selvittelyyn, ja että se edistää myös "Suomen ja Viron lähenemispyrkimyksiä."

B. K. K. K.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C/2

ASIA: _____

Talinnassa olevan lähetysten raportti n:o 18.

Ministeri Flynnin

8/9 - 1936

SUOMEN LÄHETYSTÖ

668.

Tallinnassa, syysk. 3 p:nä 1936.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
25 / 218 Tal. P. 1936.		
5/9-36	50	LII
Ulkoasiainministeriölle,		
5 C12		

Ulkoasiainministeriölle,

Saan kunnioittaen oheisena lähettää Ministeriölle Tallinnan Lähetystön tiedotuksen no. 18, mikä käsittelee

Muutoksia Viron ulkoasiainhallinnon piirissä.

Ministeri:

P. B. Heikkinen

Salainen.

T a l l i n n a S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

RAPORTTI n:o 18.

Tallinna ssa 3 p:nä syys kuuta 19 36.

25 / 218 Sal. 1936		
79-36	2	
	OSASTO	Asia
5	C12	

Asia: Vieläkin muutoksista

Viron ulkoasiainhallin-

non piirissä.

Tiedotuksessani no. 16 olen selostanut valmisteilla olleita lukuisia siirtoja ja henkilövaihdoksia välisministeriön piirissä. Ne ovat nyt ehtineet tapahtua - ainoastaan yhdellä poikkeuksella esittämiini ennakkotietoihin - mutta toisia on vielä tulossa.

Poikkeuksen muodosti lähettiläsnimitys Moskovaan. Välisministeriön ehdokkaana sinne oli ensi sijassa Varsovan lähettiläs Markus ja riigivanemankin kerrotaan sanoneen, että "sinne sopii hyvin meidän taitava Markus". Tulos oli kuitenkin toinen. Moskovaan nimitettiin kenraali Laidonerin ehdokkaakseen ottama II:n divisionan komentaja, eversti Trakmaa, mistä ehdokkuudesta olen aikoo ministeriölle tiedottanut. Trakmaa on saanut korkeamman sotilassivistyksensä Ranskassa ja häntä pidetään hyvänä upseerina, mutta hänen diplomaattisista kyvyistään ei täällä ole näihin asti mitään tiedetty. Moskovalle ei nimitys kuulemani mukaan ole ollut mieluisa, mutta agreementtia ei kuitenkaan jätetty antamatta.

Lähettiläksiksi Roomaan, kuten jo olen aikaisemmin maininnut, nimitetään Kaunaksen-lähettiläs Lepik, jolle agreementtia jo pyydetty. Hänen seuraajakseen Kaunakseen tulee lähetystöneuvos Üpik, joka hiljan määrättiin Parisista välis-

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi
3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta]:

Tavallinen,

ministeriön käytettäväksi. Tämän nimityksen kautta tulevat kaikki lähettiläspaikat täytetyiksi.

Mitä keskuksen tulee, joutuu se siirtojen jälkeen kokonaan uusien miesten johtoon. Lareteita kansliapäällikkönä on seurannut Rei; Möllersonia, joka aluksi oli aiotu nimittää neuvokseksi Moskovaan, mutta joka Laidonerin välityksellä pääsi Parisiin, seuraa Polittisen osaston päällikkönä tarttolainen dosentti Kaasik ja Mölderia, jonka diplomaattinen ura kai päättyi nimityksellä palvelukseen talousministeriössä, seuraa apulaismatiasihtööri Treude, joka pari vuotta sitten luopui välisministeriön palveluksesta. Uudelleen järjestettyyn protokollapäällikön virkaan, jota on hoitanut sihteeriksi Varsovaan nyt nimitetty Koern, tulee lähetystöneuvos Kirotar Moskovaan. Osastopäälliköistä on välisministeriöön jäänyt jällelle vain ulkomaankaupan osastopäällikkö Virgo. Hänenkin jäämisensä ministeriöön lienee kyseenalainen. Aikoinen aera merkitsee siis välisministeriön mahdollisimman täydellistä "puhdistusta", mistä hän jo virka-astuessaan oli kuulemani mukaan puhunut.

Kahden "outsider'in" ottaminen välisministeriön tärkeimmille paikoille on herättänyt melkoista yleistä huomiota ja välisministeriön piirissä selvää tyytymättömyyttä. Sekä "Päevaleht" että "Vaba Maa" ovat inspiroituna saaneet selvittää näiden toimenpidettien tarpeellisuutta ja ajankoh-taisuutta.

B. K. K. K.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C12

ASIA:

Talinnassa olevan lähetystön raportti n:o 19.

Ministeri Flynninen

4/9 1936

SUOMEN LÄHETYSTÖ

692.

Talinnassa, syysk. 11 p. 1936.

ULKOASIAINMINIST.

26 / 218 tal. 36.

14/9-36

1/2

Ulkoasiainministeriölle,

C12

Sean kunnioittaen oheisena lähettää
Ministeriölle Tallinnan Lähetyksen tiedotuksen
no. 19, mikä käsittelee

"Rahvuskogun" vaalilain valmistelua.

Ministeri:

B. J. Linninen

Tal linna SSA OLEVA LAHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 19.

Tal linna ssa 11 p:nä SYYS kuuta 19 36.

ASIAINMIN	
26 / 218 Sal. D 36	
14/9-36	52
	OVASTO
5	C 12

Asia: "Rahvuskogun" vaali-
laki valmisteilla.

Sisäpolittinen mielenkiinto Virossa on nykyään, osittain suurempien sisäpolittisten tapahtumien puutteessa, osittain "rahvuskogun" vaaliajan lähetessä - pääministeri Eenpalu vakuutti muutama viikko sitten Haapsalossa pitämässään puheessa vaalien joka tapauksessa tapahtuvan vielä kuluvana vuonna - kohdistunut uuden vaalilain valmisteluun ja sen säännöksiin. Jotain sen sisällöstä tosin tunnetaan riigivaneman uuden vuoden puheen ja myöhempien hallituksen taholta annettujen lausuntojen perusteella, mutta monilta tärkeiltä kohdiltaan on se vielä arvailujen varassa, kuten m.m. naapurimaiden lehdistössä olleet kirjoitukset osoittavat.

Huolimatta siitä suuresta salaisuudesta, mihin uuden vaalilain valmistelu on verhottu - sitä suorittaa oikeusministeriön esittelijäneuvos Kleement hallituksen jatkuvien ohjeiden mukaan - luulen voivani melko suurella varmuudella esittää sen pääkohdista seuraavaa.

Ensimmäisen kamarin vaaleja varten jaetaan maa 80:een yhden miehen vaalipiiriin, joissa vaalit toimitetaan äänestyspiirittain 2 peräkkäisenä päivänä salaisella ja välittömällä äänestyksellä. Äänioikeus on jokaisella, joka vähintään vuoden on ollut Viron kansalaisena ja täyttänyt 20

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi
3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta]:

Tavallinen.

vuotta eikä ole aistiviallinen eikä nauti jatkuvaa vaivaisapua.

Ehdokkaalta ensimmäisen kamarin vaaleihin vaaditaan, että hän on äänioikeutettu ja täyttänyt vähintään 24 vuotta. Kuitenkaan ei ehdokkaaksi voi asettaa henkilöitä, jotka toiminnallaan pyrkivät väkivaltaisoin keinoin muuttamaan Viron voimassaolevaa valtio- tai yhteiskuntajärjestystä tai tekevät propagandaa Viron itsenäisyyden tuhoamiseksi. Jokaisen ehdokkaan puolesta on suoritettava "takausmaksuna" Ekr. 250:-- , mikä summa maksetaan takaisin, jos ehdokas tulee valituksi tai saa vähintään kolmanneksen vaalipiirissä annetuista äänistä.

"Rahvuskogun" toiseen kamariin, mikä muodostaa korporatiivisen edustuksen, valitaan 30 jäsentä eri järjestöjen ja laitosten piirissä, jota paitsi riigivanem nimittää siihen 10 sopivaksi katsomaansa jäsentä. Valituista jäsenistä tulee 13 ammatillisten järjestöjen (kamarien) ja 7 itsehallinnollisten järjestöjen osalle. Oikeuslaitos, Tarton yliopisto, kirkkohallinnot ja suojeluskuntajärjestöt valitsevat kukin 2 jäsentä sekä Vapaudenristin ritarikunnan jäsenet ja vähemmistökansallisuuksien kulttuuri-itsehallinnot kukin 1 jäsenen.

Päävaalikomiteaan, jonka puheenjohtajan riigivanem nimittää, kuuluvat: oikeusministeri, sisäministeri, Tallinnan kaupungin pormestari, maahallinnon puheenjohtaja sekä lisäksi oikeusministeriön ja sisäministeriön määräämä jäsen. Päävaalikomitea määrää vaalipiirien 4-jäsenisen vaalikomitean kokoonpanon ja viimeainittu taas äänestysalueiden vaalikomiteat. Päävaalikomitealla on oikeus kumota vaalin tulos, jos myöhemmin käy selville, että valittu ehdokas ei täytä vaalilain määräyksiä.

Sikäli kun saamani ja edellä esittämäni ennakkotiedot "rahvuskogun" vaalilaista, joka julaistaan riigivaneman dekreetinä, pitävät paikkansa, näyttää siltä, että lain edustajaehdokas-kelpoisuutta koskevain säännösten avulla halutaan estää niin hyvin kommunistien kuin "rintamamiestenkin" pääsy "rah-

vuskogunn". Kuinka tiivis lakitekstin lopullinen sananmuoto tässä suhteessa tulee olemaan, sen osoittaa lähiaika.

B. J. Kinnunen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 12

ASIA:

Talinnassa olevan lähetystön raportti n:o 20.

Ministeri Flynninen

20/9 1936

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Talinnassa, syyskuun 30 p.1936.

721.

27/218 Sal. S. 36	
4/10.36	
5	C/2

Ulk o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e ,

Saan kunnioittaen oheisena lähettää
Ministeriölle Tallinnan Lähetystön tiedotuksen
no. 20, mikä käsittelee

Eräitä ristiriitoja Virossa.

Ministeri:

R. J. Kuningas

RAPORTTI n:o 20.

Tallinna ssa syys p:nä 30 kuuta 19 36.

KOKO-AIANKA...		
27	218	Sal. 36.
9/10.36		
5	C 12	

Asia: Eräistä risti-
riidoista Virossa.

Sisäpolittisesti varsin rauhallisen kesän jälkeen on Viron hallitus saanut selvitetäväkseen pari hankalanpuoleista asiaa. Toisen niistä muodostaa ristiriita Tarton yliopiston johtoelinten kanssa, toisen Eesti Kiviölin lakko ja sen aiheuttamat toimenpiteet Viron ammattijärjestöä vastaan.

Kuten useasti olen saanut tilaisuuden raporteissani esittää, on oppositio nykyistä järjestelmää vastaan esiintynyt selvimpänä Tartossa ja nimenomaan sen akateemisissa piireissä, sekä opettajistossa että korporatioissa. Erittäin selvästi tuli tämä "Tarton henki" näkyviin viimetalvisessa kansanäänestyksessä antaen riigivanemalle aiheen lupaukseen, tai oikeammin uhkaukseen, että hallitus tulee kiinnittämään erityistä huomiota Tartossa esiintyneisiin opposition ilmauksiin. Hallitus ei tämän jälkeen ole suinkaan karttanut ristiriidan aiheita yliopistopiirien kanssa, pikemmin päinvastoin.

Alkuna nyt syntyneelle ristiriidalle hallituksen ja yliopiston johtoelimien välillä oli kysymys yliopiston talousjohtajan paikan täyttämisestä. Vapautuneeseen talousjohtajan paikkaan asetti yliopiston neuvosto (konsistori) viime kesäkuussa henkilön, joka ei hallitusta miellyttänyt. Nimitystä ei niinmuodoin tapahtunut ja asia palautettiin yliopiston neuvostoon

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi
3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta]:
Tavallinen.

uutta ehdollepanoa varten. Yliopiston neuvosto vastasi tähän uudistamalla entisen ehdotuksensa.

Hallitus puolestaan vastasi tähän yliopiston statuttien muutoksella. Kuluvan kuun 11 p:nä annettulla dekreetillä muutettiin statuuttien 46 § siten, että yliopiston talousjohtajan määrää opetusministeri, joka välittömästi tämän jälkeen myös määräsi virkaan erään virkamiehen valtion kontrollöörivirastosta. Samalla dekreetillä muutettiin myös statuuttien 6 § siten, että tiedekuntien ja niiden osastojen perustaminen voi tapahtua vain hallituksen suostumuksella.

Tämä hallituksen toimenpide ja lisäksi tyytymättömyys siihen, että yliopiston kemiallinen osasto ilman muuta siirrettiin Tallinnassa nyt toimintansa alkaneseen teknilliseen korkeakouluun, jonka professorit sitäpaitsi nimitettiin yliopistoa kuulematta johti yliopistollisen lukuvuoden alkajaisiksi siihen, että yliopiston rehtori Köpp ja molemmat vararehtorit Kruus ja Perlitz esittivät yliopiston neuvostolle eronpyyntönsä. Neuvoston enemmistö asettui täysin solidariseksi rehtorien kanssa hyväksyen ne perusteet, joille heidän eronpyyntönsä rakentui, mutta päätti kuitenkin lähettää delegation Tallinnaan selvittämään näin syntynyttä "luottamuskyymystä".

Delegatio, puheenjohtajanaan professori Piip, on käynyt täällä sekä riigivaneman että opetusministerin puheilla ja tuloksena näistä käynneistä on ainakin se, että opetusministeri matkustaa näinä päivinä neuvotteluja varten Tarttoon. Löydetäänkö niissä joku yhteinen pohja vai tuleeko ristiriita yhä suurenemaan, se jää nähtäväksi. Eri tahoilta olen kuitenkin kuullut, että myönteistä tulosta pidetään todennäköisenä.

Hankalammin "hoidettava" kuin yliopistollinen ristiriita, saattaa olla se ristiriita, mikä on syntynyt Eesti Kiviölin lakosta ja laajentunut taisteluksi Viron ammattiyhdistysten johtoa vastaan. Sen kehitys on pääpiirteissään seuraava.

Elokuun puolivälissä syntyi Eesti Kiviöli o/ü:n taitaala, jonka johto on pankkiiri Scheel'in käsissä, mutta joka toimii saksalaisella pääomalla ja toimittaa huomattavan määrän

Sljy Saksan laivastolle, vakava lakko. Kun kaikki sovittelu-yritykset olivat rauenneet turhiin, julisti hallitus lopuksi syyskuun puolivälissä lakon laittomaksi. Osa työläisiä palesi töihin, uusia otettiin lisäksi ja tehdas on jälleen käynnissä, joskaan ei aivan täydellisesti.

Mutta asia ei päättynyt vielä tähän. Hallitus kohdisti jyrkkiä toimenpiteitä ammattijärjestöjen johtoa vastaan, jonka katsottiin lietsoneen lakkoa ja tavoitelleen poliittisia tarkoituksia. Niinpä pidätettiin Viron ammattiyhdistysten keskusliiton johtokunnan 4 jäsentä. Samalla asetti sisäministeri uuden johtokunnan määräten siihen 5 jäsentä oikeudella täydentää itse kokoonpanoaan. Pidätettyjä ent. johtokunnan jäseniä, jotka muutaman päivän jälkeen laskettiin vapaiksi, ei kylläkään ole julistettu kommunisteiksi vaan ilmoitetaan heidän olleen yhteistoiminnassa kommunistien kanssa.

Työläispiireissä ovat nämä tapahtumat, kuten minulle on kerrottu, herättäneet huomattavaa kiihtymystä. Mitään mielenosoituksia ei kuitenkaan ole tapahtunut ja "Rahva Sõnassa" kirjoittaa asiasta suhteellisestikin rauhalliseen sävyyn tunnettu sosialidemokraattinen johtamies K. Ast, joskin hän lopuksi ennustaa, että "kruunun järjestöjen" tilalle tulee vielä kerran syntymään vapaat ammattijärjestöt. Mutta Astista kuulee sanottavankin, että hän on saanut tehtäväkseen "lojaalisen opposition järjestämisen."

Eräs kertojani tiesi mainita, että työväen piireissä katsotaan hallituksen nyt osoittaman jyrkkyyden johtuvan siitä, että lakko kohdistui saksalaista pääomaa vastaan. Aikaisemmin on sen sijaan työtaistelujen annettu kehittyä ratkaisunsa valtiiovallan niihin jyrkemmin sekaantumatta. Samalla hän väitti, että toimenpiteet ammattijärjestöjen johtoa vastaan edistävät työläisten kääntymistä sosialismista kommunismin, mitä muutenkin jo kotvan on ollut havaittavissa.

Luultavaa on, että nyt nimitetyn ammattijärjestöjen johdon, johon kuuluu m.m. eräs apteekkari, ja johdettavien keskinäiset suhteet eivät muodostu erikoisen välittömiksi ja luottamuksellisiksi. Tapahtunut yksipuolinen ratkaisu ei myöskään liene lopullisesti ristiriitaa selvittänyt.

R. H. H. H.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C12

ASIA: _____

Talinnassa olevan lähetystön raportti n:o 21.

Ministeri Flynnin

26/10 1936

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Talinnassa, lokak. 26 p:nä 1936.

799.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
29 / 219 Talv. 1936.		
28/10.36	52	
Ulkoasiainministeriölle,		
J	C12	

Saan kunnioittaen oheisena lähettää
Ministeriölle Tallinnan Lähetystön tiedotuksen
no. 21, mikä käsittelee

Narvan taistelun muistomerkin paljastuksen
jälkimmäisiä.

Ministeri:

B. Kinnunen

RAPORTTI n:o 21.

Tallinna ssa 26 p:nä loka kuuta 19 36.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
29/10.36		
28/10.36	28	11
5	C12	

Asia: Narvan taistelun muistomerkin
paljastuksen jälkimaininkeja.

Kuluvan kuun 18 p:nä Narvassa tapahtunut, Ruotsin sotahistorian ehkä kunniaikkaimman taistelun muistoksi pystytetyn Svean-leijonan paljastaminen tapahtui eheän juhlatunnelman vallitessa ja ilman vähäistäkään soraääntä. Prinssi Gustaf Adolfin ja kreivi Bernadotten huolellisesti valmistetuissa puheissa niin hyvin historiallisella taistelukentällä kuin myöskin upseerikassinolla annettiin Virolle, lyhyesti sanoen, se kuin Viron on ja läsnäolijaan jäi se vaikutus, että yhteisesti vietetty päivä oli omiaan kohottamaan yhteistunnetta entisen emämaan sekä Suomen ja Viron välillä.

Mutta ruotsalaiset juhlavieraat eivät vielä ehtineet palata kotiinsa kun eräät Ruotsin lehdet ja nimenomaan "Svenska Dagbladet" kiirehtivät julkaisemaan kirjoituksia, jotka täällä ovat vaikuttaneet kylmän vesisuihkun tavoin. Virolaisten lehti-
en yhteenvedon mukaan lausuu "Svenska Dagbladet" seuraavaan tapaan: Muistopatsaan paljastaminen Narvaan on kylläkin kaunis asia, mutta virolaisten ei sen perusteella ole syytä luulla, että heidän sen kautta luetaan kuuluviksi Pohjoismaiden rauhanryhmään. Ruotsin käsitykset tässä suhteessa poikkeavat niistä, mitkä Virossa ovat vallalla. Pohjoismaiden rauhanryhmään voi kyllä kuulua Suomi, mutta ei Viro, joka on luettava rau-

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi
3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta]:

Tavallinen.

valtioiden ryhmään, joilla on erikoiset vaikeutensa.

Siitä ärtymyksestä huolimatta, mitä "Svenska Dagbladetin" kirjoitus, kuten olen saattanut havaita, on täällä herättänyt, on siihen erityisessä artikkelissa vastannut ainoastaan "Uus Eesti", hallituksen pää-äänenkannattaja. Pääkirjoituksessaan (23/10) lausuu lehti m.m. seuraavaa: "Ruotsalainen sanomalehti on kirjoituksessaan esittänyt nimessämme toiveita, joita meillä ei ole koskaan ollutkaan. Narvan muistomerkin pysyttämistä, minkä ruotsalaiset alottivat ja toteuttivat, tervehdittiin Virossa ymmärrettävästi myötämielisyydellä, koska sen kautta annetaan merkitystä ajankohdalle, joka kuuluu ei ainoastaan Ruotsin vaan Vironkin historiaan. Koska meillä sitäpaitsi on aina ollut hyvät suhteet Ruotsiin, on sitäkin ymmärrettävämpää, että sanomalehdistömme ja yhteiskunta olivat patsaan paljastamisessa sydämestään mukana. Mutta siinä onkin kaikki. Miltään muita toiveita emme ole liittäneet muistomerkin paljastukseen eikä meillä ole ollut vähintäkään halua "engageerata" sen kautta Ruotsia tai pyrkiä sitä tietä Pohjoismaiden rauhanryhmään. Sellaisia ajatuksia meillä ei ole ollut eikä Virossa tunneta siihen tarvettakaan."

Huomautettuaan vielä, että Viro ei halua muuta kuin olla isäntä "omassa pienessä talossaan" lehti katsoo Virolle riittävän, että Viron ja Ruotsin välinen kulttuurityö jatkuu edelleen ja että molemmat maat havittelanatta enempiä ylläpitävät poliittista yhteistyötä Kansainliiton piirissä. Näin sanoessaan lehti ei - ikävä kyllä - voi olla vihjaisematta, että "Svenska Dagbladet" on "epärealiteettien vanki", jos se luulee, että Suomen asema on vähemmän uhattu kuin Viron ja muistuttaa "Völk. Beobachterin" äskettäisestä kirjoituksesta, missä "väitetään aivan päinvastoin."

"Svenska Dagbladetin" tarpeeton artikkeli on, kuten jo mainitsin, herättänyt täällä ymmärrettävää närkästystä. Olen sitä havainnut nimenomaan nykyisissä johtavissa piireissä ja sitä todistaa osaltaan myös "Uus Eestin" vastauskirjoituksen sävy.

Virossa, samoin kuin koko Baltikumissa, on vallalla, osittain perintönä vanhoilta ajoilta ("hyvä Ruotsin aika"), osittain tuloksena siitä huomiosta ja mielenkiinnosta, mitä ruotsalaiset ovat osoittaneet uusille Itämerenvaltioille, erityinen esirakkaus Ruotsiin ja ruotsalaisiin. "Svenska Dagbladetin" torjuva asenne näyttää nyt antaneen sille melkoisen kolauksen - ainakin Virossa. Se saattaa tuntua sitäkin kovemmalta, kun se tulee siltä taholta Ruotsissa, jonka tiedetään antavan arvoa historiallisille perinteille.

Björkman

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C12.

ASIA:

Talinnassa olevan lähetystön rap. n:o 22.

Ministeri Kynninen.

11/11 1936.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Talinnassa, marrask. 11 p. 1936.

846.

No 31/219 lat. 1936		
14/u. 36 -2		L.M.
Ulk. asiainm. osasto	1936	ASIA
5	C12	

Ulk o a s i a i n m i n i s

Saan kunnioittaen oheisena lähettää Minis-
teriölle Tallinnan Lähetystön tiedoituksen no. 22, mi-
kä käsittelee

Merkintöjä riigivanen Pätsin poliittisen puheen
johdosta.

Ministeri:

R. K. ...

RAPORTTI n:o 22.

Tallinna ssa 11 p:nä marraskuuta 1936.

L. 1. 26		
14/11.36	№3	Li
5	C12	ASIA

Asia: Merkintöjä riigivanem Pätsin
polittisen puheen johdosta.

Viime päivien pysyvimmäksi puheenaiheeksi täällä on muodostunut riigivanem Pätsin puhe Viron koulunjohtajien neuvottelukokouksessa kuluvaan kuun 8 p:nä Tallinnassa, jossa osanottajien lukumäärä merikittäin 1,500:lla.

Riigivanem Päts, jolle puhuminen on perin helppoa, rakastaa pitkiä puheita, mutta nyt koulunjohtajille osoittamansa puhe on ehdottomasti pisin, mitä hän nykyisen régime'n aikana on pitänyt. Mitä taas laatuun tulee, on se "Päevalhtin" mielestä "temperamenttisimpia" ja "syvimpiä", mitä viime ajalla häneltä on kuultu, sekä lisäksi laadittu "loogillisella johdonmukaisuudella". "Uus Eestissä" kouluneuvos Viilup nimittää sitä taas "vuosisataissanaksi Viron kansalle" ja jatkaa: "Läsnäolijat kuulivat ehkä ajatusrikkaimman ja kauneimman puheen, mitä meillä koskaan aikaisemmin on pidetty." "Tuntui, että siinä puheessa kaikui vuosisatojen takaa sotasankari Lembitun ääni, mikä kutsui Viron alueella olevia kansoja yhteiseen taisteluun päälleköypää vihollista vastaan." Lisäksi kirjoittaja on puheessa tavanmmt saman henkisen voiman, mikä oli ominaista Viron heräämisajan suurmiehille, Jamsenille ja Jakobsonille.

Puheen alkupuoli - tekisi mieli sanoa sen positiivinen osa - on omistettu hallituksen suorittaman työn ja sen tavoit-

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi
3) Ei ulkomaadustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaadustuksen tiedoituksiin, mutta]:

Tavallinen.

teiden selvittelylle. Viron kansa on saatava ryhtymään entistä suuremmalla innolla rakentamaan työhön, mihin maassa on vielä paljon mahdollisuuksia. Laveat palavakivialueet, suuret suot, ja Viron merenkululle suhteellisesti suotuisa ja pitkä rannikko tarjoavat vielä paljon tilaa uudelle yritteliäisyydelle. Viro voi elättää nykyistä paljoka lukuisamman väestön, jos sen apulähteitä taidolla hyväksi käytetään. Hallitus on tehnyt taloudellisen elämän kehittämiseksi kaiken sen, mikä mahdollista on ollut, ja sen suunnitelmiin kuuluu paraikaa maan sähköistäminen, selluloosa- ja tiilitehtaiden rakentaminen j.n.e.

Mutta samalla kun on pidettävä huolta kasvavan polven aineellisesta perinnöstä ja sen omasta lisääntymisestä - "kätkyet eivät saa jäädä tyhjiksi" - on kiinnitettävä erikoista huomiota sen kasvatukseen. "Tällöin olemme usein pakotettuja tekemään jotain sellaista, mikä ei ole mieluisinta." Velvollisuuden käskyjä on kuitenkin noudatettava. "Jos tahdanne kehittää ja edistää demokratiaamme, on meidän kasvatettava rohkeita ja itsenäisiä luonteita. Sillä jos kansamme muodostuisi ihmisistä, jotka sanovat kaikkeen "jaa" ja "amen", niin kulttuurimme, kansamme ja valtiomme joutuisivat vaaraan."

Mitä tulee puheen loppuosaan, on se miltei kauttaaltaan poleemista laatua saaden siellä täällä kirpeän ja ironisoivan sävyn. Siinä kosketellaan, kuten Lähetystön lehtiselostuksesta no. 15 yksityiskohtaisesti käy ilmi, rahvuskogun vaaleja ja niiden valmisteluja, mutta pääasiassa muodostaa se julkisen vastauksen neljän ent. riigivaneman promemoriaan ja siinä esitettyihin vetoomuksiin (Lähetystön salaiset kirjelmät no. 804, 812).

Rahvuskogun vaalien valmisteluissa ei tosin vallitse sellainen yksimielisyys kuin riigivanem olisi toivonut, ja eräillä tahoilla valmistaudutaan jonkunlaiseen boikottaukseen vaalien suhteen, mutta "minua ilahduttaa, että olemme päässeet niin pitkälle, että olen voinut kuuluuttaa kansalaiskokouksen

vaalien määröpäivän." Ehdokkaiden asettaminen ei tapahdu hallituksen painostuksesta vaan kansalaisjärjestöjen vapaasta tahdosta.

Siirtyessään vastaamaan ent. riigivanempain promemoriaan joka on etupäässä Tõnissonin kynän jälkeä ja jota leikillisesti nimitetään "Viipurin julistukseksi" (Tõnisson oli sen allekirjoittajia), riigivanem antaa puheelleen erittäin persoonallisen sävyn. Raadiossa kuultuna ja ehkä vieläkin enemmän luetuna saa siitä sen käsityksen, että se muodostaa tavallaan persoonallisen selvittelyn Pätsin ja Tõnissonin välillä. Tähän nähden ja kun se kokonaisuudessaan sisältyy edellämainittuun lehtiselostukseen en katso olevan syytä sitä yksityiskohtaisesti selostaa.

Suomalaisella taholla on kuitenkin syytä kiinnittää huomiota seuraavaan puheessa esitettyyn passukseen: "Tästä promemoriasta sekä Suomen lehtien pilkkaavasta sävystä emme myöskään välitä. Me olemme rauhallisesti tehneet työtämme, olkoonkin että Suomen fascistiset järjestöt ovat Suomessa sanoneet Viron olevan kelpaamattoman kulttuurivaltioiden joukkoon ^(että) syytä/ se ilmeisesti puolustaa demokratiaa fascismissä vastaan fascistisin keinoin. Minun käsitykseni mukaan me olemme puolustaneet demokratiaa ja vieneet kansan tahtoa seuraten demokratian siihen, että kansa voi uudistaa demokratian järjestyksensä."

Riigivanem ei sano enempää, mutta "Uus Eesti", joka aina kuvastaa niitä ajatuksia, jotka määrävällä taholla liikkuu, käyttää kahdessa kirjoituksessaan (puhelinsanomien no. 44 ja 45) jyrkkää kieltä siitä, että eräät Suomen lehdet ovat julaisseet promemorian tai kommentoineet sitä. Niin ikävää kuin se lehden ~~rikkaksi~~ sanain mukaan onkin, on "Viron kansan käytävä tarkistamaan suhteitaan Suomeen." Mutta samaa lupaili lehti vuoden vaihteessakin.

R. K.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 12

ASIA: _____

Talinnassa olevan lähetystön raportti n:o 23.

Ministeri Flynninen

25/11 1936

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Tallinnassa, marrask. 25 p. 1936.

884.

ASIAKIRJA

32 / 219 Sal. 36.

30/11-36

Ulkoasiainministeriölle,

5 C12

Saan kunnioittaen oheisena lähettää
Ministeriölle Tallinnan Lähetystön tiedotuksen no.
23, mikä käsittelee

Rahvuskogun vaaleja.

Ministeri:

R. K. K. K.

T a l l i n n a

SSA OLEVA LAHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 23.

Tallinna ssa 25 p:nä marrasuuuta 19 36.

ASIAI		
32 / 219 Sal. 36.		
20/11-36	-3	LII.
	UUSI	UUSI
5	C12	

Asia: Rahvuskogun vaalien edellä.

Tulevan joulukuun 12-14 p:nä suoritetaan Virossa riigivaneman dekretin mukaisesti uutta hallitusmuotoa säätävän rahvuskogun ensimmäisen s.o. ei-korporativisen kamarin vaalit. Toisen s.o. korporativisen kamarin vaalit, sikäli kun sen jäsenet vaaleilla määrätään, tapahtuvat eri järjestöissä hie- man eri aikoina, joulukuun 15 p:n ja tammikuun 15 p:n välillä. Tammikuun loppupuoliskolla, johon mennessä riigiva- nemkin siihen määrännee sopivaksi katsomansa henkilöt, pitäi- si rahvuskogun kokoonpanon olla kokonaisuudessaan selvän.

Saattaisi niinmuodoin luulla, että täällä olisi käy- mässä nykyaikaisille vaaleille ominainen kiihkeä agitatio ja että vaalitaistelun laineet löisivät korkealle. Tästä kaikes- ta ei kuitenkaan ole havaittavissa merkkiäkään.

Vain vaivoin on monissa piireissä löydetty joku, joka on halunnut asettua ehdokkaaksi ja siellä täällä on kertomusten mukaan ollut vaikea saada tarpeellista määrää al- lekirjoituksia - niitä vaaditaan vaalilain mukaan vähintään 100 - ehdokkaan esittämiseksi vaalilautakunnille. Niinpä on Pärnun, Valgamaan ja Järvimaan maakuntien vaalipiireissä kus- ~~sakin asetettu vain yksi ehdokas ja Võrumaan 6 vaalipiiris-~~ Jakelu (alempana olevien ohjeiden mukaan):

Tavallinen.

- 1) Tavallinen.
- 2) Tavallinen ja lisäksi lle.
- 3) Ei tiedoituksiin.
- 4) Ei tiedoituksiin, mutta lle.

tä vain yhdestä 2 ehdokasta. Niinkään esiintyy Tallinnan kaupungin 10:ssä vaalipiirissä vain 11 ehdokasta. Maan kaikkiaan 80 vaalipiirissä on asetettu vain 114 ehdokasta. Valtaosa näistä on hallituksen toiminnan tueksi perustetun "Isänmaaliit'in" haaraosastojen asettamien "kansalaiskomiteain" nimeämiä. Ainoastaan Tartossa, Petserissä ja Saarenmaalla on mainittavassa määrin asetettu, joko opposition ilmauksena tai henkilökohtaisista syistä, kilpailevia ehdokkaita.

Mitä vaaliagitatioon tulee, supistuu se näihin asti muutamii sanomalehtiartikkeleihin ja siellä täällä järjestettyihin ehdokkaiden puhetilaisuuksiin. Sellaisissa ovat etupäässä esiintyneet pääministeri Eenpalu ja valtion propagandapäällikkö Oidermaa.

Tämä vähäinen yleinen mielenkiinto vaaleihin saa selityksensä useammasta syystä. Sellaisissa piireissä, joita politiikka ei sanottavammin kiinnosta, katsotaan, että kysymys uudesta valtiomuodosta sai ratkaisunsa jo viime helmikuuisella kansanäänestyksellä. Silloin hyväksyttiin ne periaatteet, joiden pohjalle uuden valtiomuodon on rakennuttava ja se suunta, joka tällöin saavutti voiton, vastannee myös sitä, että näin tulee tapahtumaan.

Varsinaisen oppositio, jonka muodostaa keskustapueiden jäännökset Tõnissonin johdolla, leppymättömät rintamamiehet ja sosialistien huomattava enemmistö, taas joko ei halua sitoa käsiään, vastaisen revisionin toivossa, ottamalla osaa uuden perustuslain laadintaan, tai katsoo suojelustilan vallitessa puuttuvan mahdollisuuksia ryhtyä vaalitoimintaan. Sen taholla, jos jätetään rintamamiehet laskuista pois, katsottanee ent. riigivanemain promemorian esittämisellä tehdyn sen, mikä nykyään on mahdollista, olkoonpa että se jäi vain mielenilmaukseksi ilman mitään positivismia tuloksia.

Hallituksen ja sen kannattajien taholla katsotaan taas vaalien tuloksen s.o. vaalivoiton olevan siksi selvän, että mihinkään intensivisempään agitatioon ei ole syytä. Sikäli kuin sitä tehdään, tehdään sitä etupäässä "pitemmällä sihdillä"

vastaisuutta silmälläpitäen.

Ja loppujen lopuksi: mitäpä sanottavaa hyötyä vaaliagitatiosta olisi enää taholla tai toisella? Oleelliselta osaltaan on nim. vaalien tulos jo selvä. Uuden vaalilain mukaan nim. katsotaan niiden ehdokkaiden, joille vaalipiirissään ei määräaikana ole ilmaantunut vastaehdokasta, tulleen ilman muuta valituiksi. Kaikkiaan 50 vaalipiirissä on näin asianlaita, - yhdessä niistä hylättiin toinen ehdokas muodollisista syistä - ja äänestys tulee tapahtumaan vain 30 vaalipiirissä.

Nämä 50 ilman äänestystä valituiksi julistettavaa ovat miltei kaikki nykyisen régimeen suoranaisia kamattajia. Heidän joukostaan on ennen kaikkea mainittava pääministeri Eenpalu, josta puhutaan kokoontuvan rahvuskogun mahdollisena puheenjohtajana, talousministeri Selter, maatalousministeri Talts, sosiaaliministeri Kask, propagandapäällikkö Oidermaa, asianajaja Päts, riigivaneman poika, joka on asetettu ehdokkaaksi tämän synnyinseudun vaalipiirissä Pärnumaalla, "Uus Eestin" päätoimittaja Tupits ja ETA:n johtaja Kornel. Suurin osa valituiksi julistettavista on kuitenkin maaseutulaisia, etupäässä kunnallisia toimihenkilöitä, joiden nimi ja merkitys eivät kannu juuri vaalipiirin ulkopuolelle.

Opposition edustaminen jäänee rahvuskogussakin tarttolaisille. Prof. Uluots julistetaan vaalipiirinsä ainoana ehdokkaana valituksi ja asianajajille Karlson ja Rütli, (ent. kunniakonsulimme, joka aikoinaan oli lähellä rintamamiehiä) lienee mahdollisuus voittaa vaalipiireissään Tarton kaupungissa. Nämä edustavat kuitenkin "asiallista" ja "lojalista oppositiota", kuten pääministeri pari päivää sitten minulle lausui.

Rahvuskogun tulee siis, kuten edellisestä on käynyt selville, erittäin vahva hallitusta kannattava enemmistö. Melkein pä liiankin vahva, tekisi mieleni sanoa. Sillä huolimatta siitä, että täälläkin on vastakaikua tunnustauseella "yksi lamashuone, yksi paimen", olisi Virolle kieltämättä suureksi onneksi, jos oppositio lukuisammin ja edustavampien miestensä kautta

olisi tahtonut ottaa osaa rahvuskogun vastuunalaiseen työhön. Sen kautta olisi saatu ehkä lisätakeita siitä, että Viro vihdoinkin pääsee sitä hivuttavasta hallitusmuototais-
telusta.

P. J. Kuningas

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C12

ASIA:

Talinnassa olevat lähetyksen raportit n:o 24.

Ministeri Hynninen

4/12 1936.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Talinnassa, jouluk. 1 p:nä 1936.

No. 909.

23 / 219 Sal. 36.
7/12 36.

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e ,

5 C12

Saan kunnioitteen ohaisena lähettää
Ministeriölle Tallinnan Lähetystön tiedotuksen no.
24, mikä käsittelee

Viron esikuntapäällikön vierailumatkaa
Saksaan.

M i n i s t e r i :

B. H. [signature]

T a l l i n n a S S A O L E V A L A H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 24.

Tallinna ssa 1 p:nä joulukuuta 1936.

33 219 Sal. 36

5/12-36

5 C12

Asia: Viron esikuntapäällikön
vierailumatkasta Saksaan.

Marraskuun 28 p:nä kotiutui vierailumatkaltaan Saksaan Viron esikuntapäällikkö, kenraali Reek, jolla seuralaisenaan oli ollut esikunnan II:n osaston päällikkö, everstilutnantti Maasing. Vierailumatka, joka oli luonteeltaan virallinen, oli kestänyt täsmälleen 2 viikkoa.

Reekin matkaa on pidettävä lähinnä vastauksena sotamarsalkka v. Blombergin paluumatkallaan Suomesta tekemään poikkeamiseen Tallinnassa heinäkuussa 1934. Tähän vierailuun viitaten oli Saksan sotilasasiainmies Rössing tunnustellut maaperää vastavierailulle noin pari kuukautta sitten ja tähän oli viitannut myös v. Blomberg Reekille osottamassaan kutsukirjeessä.

Rössingin sondeerauksen jälkeen, mihin periaatteessa varsin pian annettiin myönteinen vastaus, syntyi aluksi kysymys kenraali Laidonerin - joka on yhteisen komiteatyön ajoilta Genevessä hyvissä suhteissa v. Blombergiin - mahdollisesta matkasta Berliniin. Sitä harkittiin hallituksen "sisärenkaassa" puolelta ja toiselta, mutta tultiin lopuksi siihen tulokseen, että yleiseltä poliittiselta näkökulmalta katsoen olisi sopivampaa, jos vierailun tekee Reek. Pidettiin nim. todennäköisenä, että Laidonerin matka tulisi herättämään tarpeettoman paljon huomiota ja sitäpaitsi kat-

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi
3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta]:

Tavallinen.

sottiin Sovjetin taholla voivan synnyttää kysymyksen, miksi Moskovaan lähetettiin Reek ja - Berliniin taas Laidoner.

Tehdystä vierailusta ja sen kuluessa saaduista vaikutelmista on Maasing, alleviivaten erityisesti kertomansa luottamuksellisuutta, esittänyt minulle seuraavaa.

Berlinissä saivat vieraat osakseen erittäin ystävällisen vastaanoton ja samaa ystävällisyyttä ja vieraanvaraisuutta tapasivat he sotilaseviranomaisten puolelta kaikkialla, missä he liikkuvat. Reek olikin useampaan kertaan matkan varrella vakuuttanut Maasingille, ettei hänen osakseen sellaista ollut tullut aikaisemmin vierailulla missään maassa. Vieraille oli esitetty ja näytetty paljon sellaista, mikä sotilaallisessa suhteessa tarjosi runsaasti mielenkiintoa ja mikä usein hipoi sotilassalaisuuksien piiriä. Kaiken sen ohella, mitä Berlinissä ja sen ympäristössä oli nähtävänä, oli vieraille valmistettu kiintoisa lentomatka sotilaskoneella, pysähdyspaikkoina Kottbus, Rostock ja Greifswald.

Erikoista ystävällisyyttä olivat vieraille osottaneet v. Blomberg ja Göringin "oikea käsi lentoaseen alalla", kenraali Milch, joka päivällisillään esitti päämiehensä tervehdykset. Tämä oli Maasingin mielestä sitäkin enemmän merkillepantavaa, kun Göring näihin asti ei ole osoittanut millään muotoa huomaavaisuutta Itämerenvaltioille, ei koskaan kutsunut ainoatakaan niiden lähettiläistä muuten tunnetusti vieraanvaraiseen kotiinsa eikä myöskään ottanut vastaan heidän kutsujaan.

Virallisissa puheissa ei enemmän puolin kuin toisinkaan ole lausuttu mitään, joka olisi koskettanut suoranaisesti ulkopolitikkaa, mutta henkilökohtaisissa keskusteluissa olivat salaiset usein johtaneet puheen Saksan ja Itämerenmaiden välisiin suhteisiin. Reek oli tällöin aina alleviivannut Viron vilpittöntä halua noudattaa ehdotonta puolueettomuutta "kaiken uhalli ja viimeiseen saakka." Viro tulee hänen sanainsa mukaan asettumaan jokaista vastaan, joka syyllä tai toisella yrittää ylittää sen valtakunnallisen rajan ja on tällöin valmis teke-

sopimuksen avunsaamisesta "vaikkapa paholaisen äidin kanssa", jos niin tarvitaan. Saksalaisia oli tämä suorasanainen kannan- ilmaisu täysin tyydyttänyt ja vieraille oli selitetty, että Saksan taholla ei mistään enemmästä ole koskaan ollut ajatus- takaan. Eräessä tilaisuudessa oli isäntien puolelta lisäksi selitetty, että Viron maareformia, joka aikoinaan on herättä- nyt paljon pahaa verta Saksassa, katsotaan nykyisen régimen aikana kokonaan toisin silmin, varsinkin kun kysymys maarefor- mista Saksassakin on ajankohtainen.

Mitä tulee Saksan suhteisiin toisiin Itämerenvaltioi- hin, ovat vieraat saaneet sen käsityksen, että Liettualla "tus- kin on Saksan taholta mitään hyvää odotettavissa". Memelin ky- symys oli useamman kerran tullut keskusteluissa esille ja muu- an korkeampi upseeri oli lausunut, että "se asia järjestyy lopullisesti lähimmän 10 vuoden aikana". Latvian suhteen ei myöskään ollut mitään erityistä ystävällisyyttä havaittavissa. Nykyisin johdetaan muka Latvian ulkopoliittikkaa ilman suuntavii- voja ja "Auswärtiges Amt ei saa siitä selkoa."

Puhumista Puolasta ja suhteista siihen saksalaiset Maasingin mukaan syyistä tai toisesta systemaattisesti karttoi- vat. Suomesta sen sijaan puhuttiin usein ja ystävällisessä äänilajissa. Useat upseerit olivat kertoneet matkoistaan sinne ja siellä saamistaan miellyttävistä vaikutelmista.

Viron virallisella taholla näyttään olevan ja ehkäpä syylläkin täysin tyytyväisiä Reekin vierailumatkaan. Kokonaan toisin lienee sen sijaan asianlaita liittolaismaassa Latviassa. Ensinnäkään ei latvialaisia miellytä se, kuten olen saattanut havaita, että Reekin Berlinin-matkasta ilmoitettiin Latvian tä- käläiselle sotilasasiamiehelle vain 2 päivää aikaisemmin s.o. torstaina, kun matkalle lähtö tapahtui lauantaina. Toiseksi ei Riiasa voitane olla vertailematta virolaisten osaksi Berlinis- sä tullutta ystävällisyyttä siihen diplomaattisessa elämässä harvinaiseen epäkohteliaisuuteen, joka osoitettiin ulkoministeri Muntersille hänen poiketessaan Berlinissä paluumatkalla Geneven

konferenssista. Maasingin arvelun mukaan saanee Latvian esikuntapäällikkö myös kotvan odottaa kutsua Berliniin, Riian lehdissä julaistuista, tarkoituksellisista uutisista huolimatta.

P. J. Keskinen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 12

ASIA:

Talinnassa olevan lähetystön raportti n:o 35.

Ministeri Siipponen

2/12 1936.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Talinnassa, jouluk. 2 p. 1936.

916.

ULKOASIAINMINIST.

37 / 220 Sal. D. 36.

5/12-36

Ulkoasiainministeriölle,

5 C12.

Saan kunnioittaen oheisena lähettää
Ministeriölle Tallinnan Lähetystön tiedotuksen
No. 25, mikä käsittelee

Viron agraripolitikkaa ja muutakin.

Ministeri:

R. Heikkinen

T a l l i n n a S S A O L E V A L A H E T Y S T Ö .

RAPORTTI n:o 25.

Tallinna ssa 2 p:nä joulukuuta 1936.

17/220 Sal

J6

5/12-36

KARTTO

5 C12

Asia: Viron agraripolitiikasta
ja muustakin.

Kuluneen syksyn aikana täällä pidettyjen suurten kongressien sarjassa oli marraskuun 30 p:nä vuoro maatalouskamareilla, joiden lähettämien edustajain lukumäärä kongressin avajaistilaisuudessa nousi ilmoitusten mukaan lähelle 2000. Joskin kongressi oli kutsuttu koolle käsittelemään ammattijärjestöllisiä asioita, sai se siellä pidettyjen puheiden kautta myöskin poliittisen leiman ja muodostui tavannukaiseksi demonstratioksi nykyisen autoritäärisen hallitusjärjestelmän hyväksi ja sen puolesta.

Puheiden joukossa katson olevan syytä kiinnittää huomiota kahteen, joilla kummallakin on oma kiintoisuutensa. Toinen niistä oli Pätsin koskien agrari- ja sisäpolitiikkaa, toinen Laidonerin koskien ulkopoliittikkaa.

Riigivanem Päts laveassa puheessaan tarkasteli niitä virheitä, joita Viron agraripolitiikassa maan itsenäistymisajasta alkaen oli tehty ja samalla suurin piirtein haahmoitti uuden agraripolittisen ohjelman, mitä hänen mielestään oli ryhdyttävä toteuttamaan, jos tahdottiin selviytyä taloudelli-

Jakelu (alempana olevien ohjeiden mukaan):

Tavallinen.

- 1) Tavallinen.
- 2) Tavallinen ja lisäksi lle.
- 3) Ei tiedoituksiin.
- 4) Ei tiedoituksiin, mutta lle.

sessä kilpailussa muiden maiden kanssa. Tähän ohjelmaan sisältyi seuraavat pääkohdat:

- 1) maatalouden on vastaisuudessa rakennuttava "oman avun" pohjalle eikä otettava laskuihinsa turvautumista valtion avustukseen uusien pulakausien sattuessa;
- 2) mautilojen velkaantumiselle on asetettava esteitä ja raja;
- 3) mautilojen tähänastinen lain määräämä maximiraja (50 ha) on poistettava sekä toisaalta asetettava raja pientilojen jatkuvalle pirstoutumiselle;
- 4) mautilojen perintöoikeutta on muutettava sen perijän hyväksi, jonka haltuun maatila joutuu.

Näiden agrariohjelmansa pääkohtien esittämisen jälkeen riigivanem siirtyi sisäpolitiikkaan ja valtioelämän eri aloilla paraikaa tapahtuvaan uudistustyöhön. Tämä edellyttää, että kansakunnalla on, niin nyt kuin vastaisuudessakin, johtajia. Mutta sellaiseksi ei käy mies kuin mies. "Johtaja ei ole se, joka puhuu kansan mieliksi ja yhä uudelleen katsoo taakseen nähdäkseen, mitä johdettavat tekevät, voidakseen sovittaa askeleensa näiden mukaan, vaan se, jolla vastuunalaisuudentunnotta on voimaa lausua totuus."

Laidonerin puhe, kuten sanottu, oli omistettu ulkopolitiikalle ja varsinkin turvallisuuskysymykselle.

Sanomalehdissä yleensä ja myöskin Viron lehdissä katsotaan Laidonerin mielestä kansainvälistä tilannetta liian pessimistisesti ja kirjoitetaan välittömästä sodan vaarasta. Tilanne ei kuitenkaan todellisuudessa ole niin uhkaava ja Laidonerin käsityksen mukaan ei ole ainakaan lähiaikoina pelättävissä sotaisia yhteenottoja suuressa mittakaavassa. Mitä nimenomaan Viroon tulee, ei nykyään ole mitään syytä katsoa, että sen asema olisi erikoisemmin uhattu. "Menneinä aikoina saattoi niin kylläkin olla, mutta nyttemmin on asema muuttunut." Neuvostoliitto on siirtänyt pääkaupunkinsa Nevan rannoilta Moskovaan ja Viron suhteet itäiseen naapuriin "eivät kos-

kaan ole olleet paremmat kuin nykyään." Näyttää siltä, että Neuvostoliitto ei halua tällä hetkellä joutua sotaan kenenkään kanssa "ja kaikkein vähemmän Viron kanssa." Suhteissa Saksaan taas on vuosien varrella päästy, tosin monien vaikeuksien jälkeen, selville vesille. "Huolimatta siitä, että toinen on suuralta ja toinen vähäinen, me ymmärrämme toisiamme."

Niinhyvin Neuvostoliiton kuin Saksankin sotavarustelujen takia ei Laidonerin mielestä Virolla ollut syytä olla huolissaan. "Käsitys, että varustelut johtavat sotaan, ei ole oikea." Esim. Englannin varusteluja on Viron seurattava mielihyvällä, koska "Englanti on suurimpia rauhantakeita maailmassa!"

Virolla, jonka suhteet myöskin pienempien naapuriensa kanssa ovat hyvät, ei Laidonerin mielestä siis ollut mitään pelättävää enemmän puolelta kuin toiseltakaan, jos se vain noudattaa ehdotonta puolueettomuutta eikä liity mihinkään valtaryhmitykseen.

Samana päivänä ja nähtävästi samanaikaisesti kuin Laidoner laski "rauhan kyyhkysen" lentoon Tallinnassa kohdisti Shdanov neuvostokongressissa Moskovassa uhkailevat, sotaiset sanansa Suomea, Viroa ja Latviaa vastaan. Kuvaava yhteensattuma!

R. J. K. ...

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C12

ASIA:

Talinnassa olevan lähelyksi raportti n:o 26.

Ministeri Hynninen

19/12 1936

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Talinnassa, jouluk. 19 p:nä 1936.

No. 985.

MINISTERIÖ		
J. 1220 Tal. 1936.		
28/12-36		
5	C/12	

Ulkoasiainministeriölle,

Saan kunnioittaen oheisena lähettää
Ministeriölle Tallinnan Lähetystön tiedotuksen no.
26, mikä käsittelee

Riian ulkoministerikonferenssia ja
Viroa.

Ministeri:

B. H. ...

Tallinna SSA OLEVA LAHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 26.

Tallinna ssa 19 p:nä joulukuuta 1936.

SALAINEN		
25/1220 Sol; 7/36		
23/12-36		
5	C12	

Asia: Riian ulkoministeri-
konferenssi ja Viro.

Tahtomatta millään muotoa kajota siihen, mitä Riian Lähetystön raportissa on esitetty Riiasa kuluvaan kuun 9-11 p:nä pidetystä Itämerenmaiden ulkoministerien konferenssista ja sen kulusta, katson kuitenkin olevan syytä panna merkille eräitä sen suhteen tietooni tulleita seikkoja, jotka samalla kuvastavat Viron suhtautumista Itämeren ententeen ja sen piirissä tapahtuvaan yhteistyöhön.

On luonnollista, että välisministeri Akel, joka ensi kerran otti osaa Itämerenmaiden ulkoministerikonferenssiin, ei lähtenyt matkaan ilman neuvotteluja ja niissä hyväksytyjä menettelyohjeita. Kuulemani mukaan on niihin sisältynyt pidättävyisyys ja varovaisuus kaikessa mikä koskee ulkopolitikkaa ja nimenomaan Itämerenmaiden keskinäisiä poliittisia suhteita. Tätä kantaa on varsinkin edustanut puolustusvoimien johto, jonka piirissä on ollut vallalla se käsitys, että ulkoministerikonferensseissa Seljamaan aikana "hätköitiin" - viittaa tässä suhteessa aikoinaan esittämäni selostukseen Viron lähettiläskonferenssista Pärnussa heinäkuussa 1935 - ja joka näkisi keskinäisissä poliittisissa suhteissa astuttavan mieluummin askeleen

Jakelu (alempana olevien ohjeiden mukaan):

Tavallinen.

- 1) Tavallinen. lle.
 2) Tavallinen ja lisäksi lle.
 3) Ei tiedoituksiin.
 4) Ei tiedoituksiin, mutta lle.

taaksepäin kuin eteenpäin. Tämä käsitys ei kaiken kuulemani mukaan ole myöskään aivan vieras Akelille, joka haluaa karttaa varsinkin kaikkea sellaista, mikä saattaisi herättää pahastumista Saksan taholla.

Tämän pidättyväisen virallisen kannanoton ohella tapahtui Virossa muutakin, mikä ei ollut omiaan edistämään konferenssin yhteisymmärrystä ja työtä. Samana päivänä, kun tämä alkoi, julaistiin "Postimees'issä" nimimerkillä L.K. (arvattavasti L. Kann) pääkirjoitus, mistä hyvää tahtoa Itämerenmaiden yhteistyölle saa hakea, tekisi mieleni sanoa, melkeinpä vain rivien välistä, missä suhteessa pyydän viitata Lähetystön lehtiselostukseen no. 16. Kirjoituksessa väitetään m.m. että Latvian lehdistö "huolellisesti pidättäytyy tiedottamasta lukijoilleen mitään Viron tapahtumista."-"Latvialaiselta lukijalta on salattu kaikki se, mikä Virossa on viime vuoden kuluessa tapahtunut", koska se ei sovi Latvian vallanpitäjien ohjelmaan. Mutta tästä huolimatta aiotaan "esittää hyväksyttäväksi kauniita kajahtava päätöslauselma yhteistyöstä." Polittisessa yhteistoiminnassa Latvia pyrkii näyttämään isäntäotteita, mutta "Latviaa ei huoli holhoojaksi ei Viro eikä Liettua." "Johtajaperiaate ehkä sopii hyvin Latvialle sisäistä käyttöä varten, mutta sen esilletuominen ja kohdistaminen tovereihin, lähimpiin naapureihin ja liittolaisiin ei käy päinsä." Virolaiset voivat vielä hymyillä, jos latvialaiset väittävät tuhatkunta vuotta sitten hävittäneensä Sigtunan, "mutta jos nykyhetkenä ryhdytään leikkimään jonkunlaista holhoojaa, niin se ei meitä miellytä. Hymyn ja naurun sijaan on tultava vakavan sanan." - Kuten näkyy, "Worte ohne Lieder".

Kuulemani mukaan oli Akelilla ja Muntersilla, joka sai kirjoituksesta tiedon Latvian Tallinnan-lähetystön välityksellä, välittömästi siitä keskustelu, missä Akel oli luvannut "järjestää asian." Se tapahtui konferenssin viimeisenä päivänä latvialaisille sanomalehdille myöntämänsä haastattelun yhteydessä, missä hän lausui paheksuvansa "Postimiehen" menettelyä, mikä ei

voi olla vahingoittamatta Itämerenmaiden yhteistyötä.

Kysymystä, oliko kirjoitus oma-alotteinen vai oliko ehkä lehteä joltakin taholta siihen inspiroitu, en ole saanut selvitettyksi. Latvian täällä oleva lähettiläs näyttää pitävän jälkimäistä vaihtoehtoa hyvin mahdollisena. Merkillepantavaa myös on, että Akelin paheksumislausunnosta ei Viron lehdistö mainitse sanallakaan.

Asiain näin ollen voi ymmärtää lähettiläs Krievins'in sanat, että "kongressi jätti tällä kertaa hieman toivomisen varaa." Virallisista, lehdissä julaistuista yhteisymmärryksen ja yksimielisyyden vakuutteluista huolimatta olen keskusteluissa täällä saanut sen vaikutelman, että tässä viidennessä Itämerenmaiden ulkoministerien konferenssissa ovat vaikeudet, mitä poliittiseen yhteistyöhön tulee, esiintyneet ehkä selvempinä kuin aikaisemmin. Virallisissa istunnoissa sitä tuskin on ollut havaittavissa, mutta niillä on näyttänyt jo aikaisemmissakin konferensseissa olleen jossain määrin lavastuksellinen luonne.

Lopuksi vielä muuan karakteristinen asia. Konferenssin aikana Munters ilmoitti Akelille, että Latvia tulee lähiaikoina irtisanomaan latvialais-virolaisen koulukonvention. Latvialla oli hänen sanaansa mukaan suhteissaan toisiin maihin vahinkoa siitä, että virolaisella vähemmistöllä oli suurempia etuja kuin toisilla kansallisilla vähemmistöillä.

R. K.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C12

ASIA:

Talinnassa olevan lähetystön raportti n:o 27.

Ministeri Flynninon

20/12 1936.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Tallinnassa, jouluk. 20 p. 1936.

No. 991.

ULKOASIAINMI- NISTERIÖN	
36 / 220 Pal. 8 - 26.	
36/12-26	5
Ulkoasiainmini- steriölle,	C 12

Ulkoasiainmini-steriölle,

Saan kunnioittaen oheisena lähettää Minis-
teriölle Tallinnan Lähetystön tiedotuksen no. 27,
mikä käsittelee

Rahvuskogun vaaleja.

Ministeri:

B. Kinnunen

T a l l i n n a S S A O L E V A L A H E T Y S T Ö .

RAPORTTI n:o 27.

Tallinna ssa 20 p:nä joulukuuta 1936.

KOKOASIAIN...		
36 / 220 Val. S. 26.		
23/12.36		
U	S	C 12

Asia: Rahvakogun vaaleista.

Kuluvan kuum 12-14 p:nä tapahtuivat Virossa vaalit uutta hallitusmootoa säättävän kansalliskokouksen n.s. rahvuskogun ensimmäiseen eli ei-korporativiseen kamariin. Vaalit tapahtuivat kuitenkin vain 30:ssä maan kaikkiaan 80 vaalipiiristä, sillä 50:ssä oli määrääjän kuluessa, kuten Ministeriölle olen ajemmin tiedottanut, asetettu ainoastaan yksi ehdokas kussakin, joka uuden vaalilain mukaan, koska vastaehdokkaita ei ole, automaattisesti julistetaan valituksi.

Siihen nähden että rahvuskogun ensimmäisen kamarin enemmistö asiain näin ollen jo etukäteen oli määrätty ja eräistä muistakin syistä, joita lähemmin olen selostanut raportissani no. 23, saattoi jo etukäteen päätellä osanoton vaaleihin muodostuvan suhteellisen laimeaksi. Äänestysluvut miltei kaikista vaalipiireistä osoittavat tämän päätelmän oikeaksi. Tallinnassa äänesti äänioikeutetuista 30 %, Tartossa 38 % ja maaseudulla jää keskimääräinen äänestysluku noin 50 % paikkeille.

Paikotellen, missä vaaleihin liittyi jotain sivumakua, kuten Narvassa ja Viljannissa mielenosoitus ehdokkaina olevia pormestareja vastaan tai Petserissä vaalitaisteluna virolaisten

Jakelu (alempana olevien ohjeiden mukaan):

Tavallinen.

- 1) Tavallinen. lle.
 2) Tavallinen ja lisäksi lle.
 3) Ei tiedoituksiin.
 4) Ei tiedoituksiin, mutta lle.

ja venäläisten välillä, on äänestäjien lukumäärä hyvinkin huomattava. Viljannissa äänesti äänioikeutetuista 63 %, Narvassa 70 % ja eräissä Petserin ja Saarenmaan äänestysalueissa 92-95%

Valituksi tulleista edustajista, joiden joukossa ei ole yhtään naista - ainoa naisehdokas, joka oli asetettu Harjumaalle, sai siksi vähäisen äänimäärän, että hänen takausmaksunsa on menetetty - ovat useimmat, täsmälleen sanoen 19, hallitusta tukevan "Isänmaaliit'in" paikallisosastojen asettamien "kansalaiskomiteain" nimeämiä. Jäljennäolevista 11:sta on lisäksi 2 edustajaa, joista kummankin paikkakuntansa "Isänmaaliit'in" järjestö oli halunnut asettaa ehdokkaakseen, mutta jotka koeäänestyksessä olivat jääneet vähemmistöön ja niinmuodoin pois liiton listoilta. Mitä taas tulee jäljelläoleviin 9 edustajaan - heidän joukossaan 2 valituksi tulleista 3 venäläisestä - ei heidän asenteestaan nykyiseen järjestelmään ole täyttä selvyttä. Ketään tunnetumpaa oppositiomiestä ei kuitenkaan heidän joukkoonsa sisälly.

Äänestyksen tuloksista on varsin vaikea vetää selviä johtopäätöksiä. Niinpä esim. Tartossa, opposition varsinaisessa linnoituksessa, ovat "kansalaiskomitean" ehdokkaat tulleet valituiksi huomattavalla äänimäärällä ja toisaalta taas Tallinnassa, missä vaali tosin tapahtui vain 1 vaalipiirissä, Narvassa ja Viljannissa, joissa kaikissa helmikuun kansanäänestyksessä hallituksen esitys hyväksyttiin voimallisella enemmistöllä, ovat "kansalaiskomiteain" ehdokkaat kärsineet tappion. Tämä merkinnee yksinkertaisesti sitä, että eräissä tärkeissä keskuksissa ratkaisua ei ole määrännyt niin paljon poliittinen suunta kuin paikalliset vastakohtat ja henkilökysymykset. Lehtien arvelujen mukaan onkin Narvan pormestari (sivumennen sanoen Suomen kunniakonsuli) "kaatunut" liialliseen reklaamiin ja hiljan asetettuun "henkilöveroon" ja Viljannin pormestari taas liian jyrkään "johtaja-periaatteen" sovelluttamiseen.

Puhdas poliittinen oppositio on käsitykseni mukaan esiintynyt etupäässä vaalien boikottauksessa ja osittain myös

äänestyslippujen tahallisessa tumelemisessa, mikä ilmiö on siellä täällä selvästi havaittavissa. Selvimpänä esiintyi se Tartossa, jossa tumeltujen äänestyslippujen lukumäärä oli 1698, muodostaen lähes 14 % jätettyjen äänestyslippujen kokonaismäärästä. Useassa tällaisessa tapauksessa oli äänestyslippuihin kirjoitettu poliittisia tunnuslauselmia tai arvosteluja ehdokkaista.

Hallituksen taholla ei vaaleihin nähden liene täysi tyytyväisyys vallalla huolimatta siitä voitonsanomasta, minkä virallinen propagandapäällikkö Oidermaa on lehtien kautta saattanut julkisuuteen. Sillä joskin nyt valitussa rahvuskogun ensimmäisessä kamarissa ei mitään oleellista oppositiota liene palätävää, ovat vaaleissa esiintyneet oppositioilmiöt olleet selvemmät kuin mitä helmikuun päivien jälkeen hallituksen taholla mieluisesti nähtäisiin.

P. K. K.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 12

ASIA:

Talinnassa olevan lähetystön raportti n:o 28.

Ministeri Hynninen

28/12 1936.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

1002.

Talinnassa, jouluk. 28 p:nä 1936.

ULKOASIAINMINISTERIÖN
32/220 Sal. 8 36.
30/12-36
Ulkoasiainministeriölle,

5 C12

Saan kunnioittaen oheisena lähettää Ministeriölle Tallinnan Lähetystön tiedotuksen no. 28, mikä käsittelee aihetta

"Ajan Suunta" ja Viron tapahtumat.

Ministeri:

R. H. ...

Salainen.

Tallinna SSA OLEVA LAHEITYSTÖ.

RAPORTTI n:o 28.

Tallinna ssa 28 p:nä joulukuuta 1936.

ULKOASIAINTI	
37/220 Val. 8	36-
30/12.36	33
5	C12

Asia: "Ajan Suunta" ja

Viron tapahtumat.

Kuluvan kuun 21 p:nä julkaisi "Ajan Suunta", kuten Ministeriölle on tunnettua, otsikolla "Pätsiläisyyden vaikeuksia" ja kahdella huomattavalla alaotsikolla Tallinnan-kirjeenvaihtajan-
sa nimessä laveanpuolisen kirjoituksen, missä käsitellään pääasiassa rahvuskogun vaaleja ja riigivanemalle hiljan 18 huomattavan henkilön nimessä muka jätettyä uutta memorandumia "entistä laveammalla pohjalla."

Rahvuskogun vaaleja koskevassa kirjoituksen osassa väitetään suoralta kädeltä, että maan 30 vaalipiirissä s.o. kaikissa niissä, missä vaalit tapahtuivat, "pudotti kansa valtavalla äänten enemmistöllä hallituksen ehdokkaat pelistä pois." Mutta ei siinä vielä kylliksi. Johtopäätöksenä edelläesitetystä vedetään, ehdottomasti vielä, "että kansan tahto, sellaisena kuin se ilmeni kolmessakymmenessä vaalipiirissä on sama myös noissa viidessäkymmenessä", joissa vaaleja, kuten tunnettua, ei toimitettu, koska niissä kaikissa oli asetettu vain yksi ehdokas, joka lain mukaan automaattisesti julistetaan valituksi. Kaikeksi varmuudeksi lisätään vielä, "että kansa ei hyväksy näitä ehdokkaita, jotka ilman äänestystä pääsivät kansalliskokoukseen."

Mitä "uuteen memorandumiin" tulee, ilmoitetaan sitä e-

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi
3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta]:

Tavallinen.

sittämässä olleen ent. riigivanemia, ministereitä, johtavia poliitikkoja ja eduskunnan puhemiehistön. Sen tiedetään sisältäneen "entistä jyrkemmän arvostelun nykyisten vallanpitäjien poliittisista ja taloudellisista toimenpiteistä ja vastalauseen kansan oikeuksien rajoittamisen johdosta." Riigivaneman kerrotaan julkistuneen asiasta siinä määrin, että hän oli uhannut vangituttaa kaikki 18, mikäli memorandum tulee julkisuuteen ja "mikäli kansa saa sen sisällön tietää."

Kirjoituksen memorandumia koskevaa osaa vastaan ovat Viron huomattavimmat lehdet - todennäköisesti inspiroituna - reagoineet samanaikaisesti (23.XII) ja samaan tapaan. Saamiensa tietojen mukaan ne toteavat, että juttu 18 henkilön promemoriasta on "kaikkea perää vailla." Riigivanem on kylläkin vilkkaassa yhteydessä Viron julkiseen elämään ja hänen luonaan käymonia lähetystöjä ja hänelle jätetään monia kirjelmiä, mutta mitään sellaista, mistä "Ajan Suunnassa" on puhe, ei näiden joukkoon sisälly. Tähän yhteiseen toteamiseen lisäävät lehdet seuraavaa: "Ajan Suunnan" kertoman johdosta pantakoon merkille, että se on tyypillinen näyte siitä, millä tavoin osa Suomen lehdistöä tutustuttaa lukijoitaan Viron oloihin ja tapahtumiin. On itsestään selvää, että tämälantapaiset, ilmeisesti pahansuovat ja tarkoitukselliset Viroa koskevat kirjoitukset Suomen lehdissä eivät voi olla hyväksi hyville naapuruus- ja heimosuhteille."

Ylläolevan lisäksi lausuu "Uus Eesti" m.m. seuraavaa: "Ajan Suunta" on Suomen "vapsien" äänenkannattaja ja tämän häpeämätön esiintyminen, mikä ylittää kaikki rajat, osoittaa, että "vapsit" eivät ole muuttaneet rahtuakaan Viroa koskevia suunnitelmiaan. Vuosi sitten lähettivät nämä samat "Ajan Suunnan" piirit salaa Viroon pommeja ja revolvereita tuhotakseen niillä Viron valtion johtajat. Nyt pyrkivät nämä häpäisenään meidän hallitustamme ja srottamaan sitä epäilyksenlaiseksi. Se on kuitenkin turha vaivannäkö. Samoin kuin kansamme suuri enemmistö

yksimielisesti tuomitsi pommimiesten suunnitelmat, samoin se nyt halveksumisella torjuu myös Suomen "vapsien" häväistysyritykset."

Näiden voimallisten sanojensa jälkeen lehti, kuten Ministeriölle olen puhelinsanomalla no. 57 tiedottanut, vetoaa Suomen Hallitukseen lausuen seuraavaa: "Mutta meidän, virolaisten ei ole rajoitettava ainoastaan tähän. Koska hallituksellemme ja kansallemme aina hetkisen kuluttua heitetään Suomesta lokaa silmille, niin on lopuksi aika kysyä, kuinka kauan Suomen hallitus sitä sallii? Tämä asia on saatava selvitettyksi. Jos Suomen hallitus tahtoo säilyttää hyvät naapurussuhteet Viroon, niin se ei saa sallia, että tämän alueelta tehdään naapurivaltiota vastaan tarkoituksellista kiihoitustyötä. Sitä ei sallisi yksikään toinen valtio eikä myöskään Viro. Meidän hallituksemme on tässä asiassa vaadittava suoraan Suomelta selvitystä."

"Ajan Suunnan" kirjoituksen lehti katsoo viittaavan yhteistoimintaan "Suomen vapsien" ja "Viron vapsien" välillä ja varoittaa lopuksi poistamasta voimassaolevia poliittista elämää koskevia rajoituksia, mikä toimenpide johtaisi olotilaan v.v. 1933-34.

Niin tarkoituksellisia kuin "Ajan Suunnan" selostukset Viron oloista yleensä ovat olleetkin, on kyseellinen kirjoitus eräiltä osiltaan kuitenkin jonkunlainen "yliveto". Puhumatta "uudesta memorandumista", jonka suhteen edelläesitetty dementoiminen lienee riittävä, on selostus rahvuskogun vaalien tuloksista sitä laatua, jota on totuttu nimittämään "muunnetuksi totuudeksi." Tässä suhteessa pyydän viitata Lähetystön raporttiin no. 27, missä todetaan, että 30 vaalipiirissä tapahtuneissa vaaleissa on tullut valituksi 19 ehdokasta kansalliskomiteain listalta ja 2 sellaista, jotka oli aikomus asettaa näiden listoille, jota paitsi jäljelläolevien 9 valitun joukossa ei ole yhtään tunnettua oppositiomiestä.

B. H. H. H.